

ΟΙ ΤΕΣΣΑΡΕΣ

ΕΝ ΕΝΕΤΙΑ.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΙΠΠΟΙ
ΕΠΙΣΤΟΛΙΜΑΙΑ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣΑ ΜΕΝ ΙΤΑΛΙΣΤΙ

ΥΠΟ

ΑΝΔΡΕΟΥ ΜΟΥΣΤΟΞΥΔΟΥ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΘ'ΗΜΑΣ ΔΕ ΜΕΤΕΝΕΧΘΕΙΣΑ

ΚΑΙ ΤΩ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΩ ΒΙΩ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

ΣΥΝ ΠΟΛΛΑΙΣ ΑΛΛΑΙΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΣΙ

ΠΑΡΟΥΤΙΣΘΕΙΣΑ

ΥΠΟ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Σ. ΖΕΡΒΟΥ.

ΚΕΡΚΥΡΑ.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ «ΚΑΔΜΟΣ.»

Νεογόνου Καραγιάννη.

1867

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΥ

ΔΙΟΝΥΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗ
ΒΟΥΛΕΥΣΗ ΑΘΗΝΩΝ

Β12593
(185055)

ΟΙ ΤΕΣΣΑΡΕΣ

*επιγραφή
N. S. Zervos.*

ΕΝ ΕΝΕΤΙΑ,

ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΙΠΠΟΙ

ΕΠΙΣΤΟΛΙΜΑΙΑ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣΑ ΜΕΝ ΙΤΑΛΙΣΤΙ

ΥΠΟ

ΔΗΑΡΕΟΥ ΜΟΥΣΤΟΞΥΔΟΥ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΔΕ ΜΕΤΕΝΕΧΘΕΙΣΑ

ΚΑΙ ΤΩ ΒΙΩ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ ΣΤΗΝ ΠΟΛΛΑΙΣ

ΑΛΛΑΙΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙ

ΠΛΟΥΤΙΣΘΕΙΣΑ

ΥΠΟ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Σ. ΖΕΡΒΟΥ.

ΚΕΡΚΥΡΑ.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ «ΚΑΔΜΟΣ».

Νεοφύτου Καζαράρη.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ 1867
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

B12593
(185055)

Οὐ γάρ ἐστι περὶ ὅτου θειοτέρου ἀν' ἄνθρωπος
βουλεύσαιο ἢ περὶ παιδείας καὶ αὐτοῦ, καὶ τῶν
αὐτοῦ οἰκείων (Πλάτων).

ΤΗ.
ΑΓΑΘΗ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΤΙΔΙ
ΨΥΧΗ.
ΤΟΥ
ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΥ
ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΕΤΡΙΔΟΥ
ΕΙΣ ΤΕΚΜΗΡΙΟΝ
ΒΑΘΥΤΑΤΗΣ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ
ΑΝΑΤΙΘΗΜΙ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΤΟΙΣ ΕΝΤΕΡΕΞΟΜΕΝΟΙΣ.

Ἀπό τινος εἰς τὰς φιλολογικὰς μελέτας ἐγκύψας, συνέλαβον τὴν ἰδέαν νὰ παράσχω τοῖς φιλομούσοις δοκίμιον τῶν κόπων μου, μαρτυροῦν, εἰ καὶ ἀσθενῶς, τὴν ἄκραν ἀγάπην, ἣν τρέφω πρὸς τὴν εἰς ἔνδοξον μέλλον προωρισμένην φιλόκλον Ἑλληνικὴν νεολαίαν.

Ἀλλὰ, 'πὼς νὰ ἐκπληρώσω τὴν ἐπιθυμίαν μου ταύτην διὰ τῶν ἄγαν περιορισμένων καὶ ὀλῶς ἀξέστῳν εἰσέτι γνώσεών μου; 'Τί ν' ἀρυσθῶ ἐκ τῶν ζωτικῶν τῆς σοφίας ναμάτων, ἀφ' οὗ ταῦτα μέχρις ἐσχάτης ρανίδος οἱ φωστῆρες τῆς πεφωτισμένης Εὐρώπης ἐξήντησαν;

Τοιαῦται καὶ ἄλλαι ἀποθαρρυντικαὶ σκέψεις μοι ἀπέκοπτον ὀλίγον κατ' ὀλίγον τῆς προθέσεως τὴν ἐκμάδα, ὅτε ἐπανειλημμέναι προτροπαὶ σπουδαίων φίλων, βομβοῦσαι καθ' ἑκάστην εἰς τὰ ὠτά μου, μοι ἐπέταττον, ὡς εἰπεῖν, ν' ἀναλάβω μετὰ θάρρους τὸ νῆμα.

Τούτων οὕτως ἔχόντων, ἀπεφάσιξα νὰ μεταγλωττίσω πόνημά τι Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογίας, διότι πάντα, μικροῦ δεῖν, (λέγομεν οὕτω, καθότι μόλις ἐπ' ἐσχάτων μόνος ὁ σοφὸς τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογίας Καθηγητῆς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ Κυρ. Α. Ραγκαβῆς ἐφιλοπόνησε σπουδαιότατον καὶ ἀπαράμιλλον πόνημα περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογίας καὶ Καλλιτεχνίας), εἰς ξένας, ὡς μὴ ὠφείλε, συνεγράφησαν διαλέκτους, ἔνεκα τῆς μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς παραχμαζούσης ἐκτονταετηρίδος ἐπιπολασάσης ἐπὶ τὴν Ἑὺ Ἑλληνικὴν γῆν δουλείας, ἵνα οὕτω καὶ οἱ μήπω δι' ἄλλων Εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν προκείμενοι, ἀλλ' οὐχ ἥττον φιλόρχαιοι Ἕλληνες, λάβωσι κα-

θαράν ιδέαν περί τῶν εὐκλεσετέρων Ἑλληνικῶν Ἀρχαιοτήτων, αἵτινες, ἕνεκα τῶν συνεχῶν ἐθνικῶν περιπετειῶν, πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης διασπαρείσθαι, κινδυνεύουσι διὰ τῆς ἀναιδείας τῶν τ' ἀλλότρια ἀνευθριάτως οἰκιοποιουμένων, νὰ στερηθῶσι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐνδόξου Ἑλληνικοῦ ὀνόματος!

Ἐπὶ τούτῳ λοιπὸν τῷ σκοπῷ, πλείστα ὅσα Ἀρχαιολογικὰ συγγράμματα ἐπισταμένως ἐρευνήσας, ἐν οὐδενὶ τούτων ἀνεῦρον τοσαύτην ἐμβρίθειαν καὶ σπινίαν κρίσιν, ὅσην ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ περιφανοῦς Κερκυραίου φιλολόγου Ἀνδρέου τοῦ Μουστοξύδου Ἰταλιστὶ συγγραφέντι πονήματι, περὶ τῶν τεσσάρων ἐκείνων Ἑλληνικῶν ἱππων τῶν ἐκ νέου κοσμοῦντων τῆς Ἑνείας τὴν Μητρόπολιν.

Τῷ ὄντι, ἡ γλαφυρότης καὶ τὸ βάθος τοῦ Ἰταλικοῦ λόγου, ἐν ᾧ, καὶ τοι Ἕλλην, ὁ Μουστοξύδης ἔγραψεν, ἔτι δὲ καὶ αὐτὴ ἡ ὀρθόνοια καὶ ἐπιστημονικὴ ἀκρίβεια, δι' ὧν περιέβαλε τὰς ἑαυτοῦ ιδέας, εὐγλωττως μαρτυροῦσι τὸ ἔξοχον τοῦ ἔργου· ἔργου, πρὸς ὃ ἡ ἄλλη Εὐρώπη οὔτε ἐπαίνων ἀφειδῆς ἐγένετο, οὔτε ἐκδόσεων.

Διὰ τῆς ἐπιστολιμαίας ταύτης διατριβῆς, ἐν ἔτει 1816^ω συγγραφείσης ἐν Ἑνείᾳ, ὁ Μουστοξύδης προτίθεται ν' ἀποδείξῃ τὴν Ἑλληνικὴν καταγωγὴν τῶν ἱππων, πρὸς οὐκ ὀλίγας ἐξεμποληθείσας φληναφίας ὑπὸ τοσοῦτων ξένων Ἀρχαιολόγων ἀντιταττόμενος, ὅπερ δι' ἀνκντιρητῶν ἐπιχειρημάτων, τοσοῦτον ἐπιτυχῶς κατώρθωκεν ὥστε, κατὰ τὸ λέγειν πλείστων ἐπισήμων Ἀρχαιολόγων, οὐδὲ κεραίαν δύναται τις νὰ προσθέσῃ πρὸς πλείονα διευκρίνησιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ γραφέντων.

Μετάφρασις ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς τῆς διατριβῆς ταύτης ἐγένετο τῷ αὐτῷ τῆς τοῦ πρωτοτύπου ἐκδόσεως ἔτει, ὑπὸ τινος Γρηγορίου Ἀσάνη Ἕλληνας τὸ γένος· ἀλλὰ παρατηρήσας τὰς οὐκ ὀλίγας παρενοήσεις καὶ παραμορφώσεις, εἰς αἷς ὁ μεταφραστὴς ὑπέπεσε, σκοτεινὴν καθιστώσας καὶ δύσληπτον τὴν ἔννοιαν τοῦ Συγγραφέως, προεθέμην νὰ παράσχω, κατὰ τὸ ἐνόν μοι, τελειότεραν καὶ Ἑλληνικωτέραν, πλουτίσας ταύτην διὰ τὸ τοῦ φιλολογικοῦ βίου τοῦ Συγγραφέως καὶ πολλῶν ἄλλων σημειώσεων.

Ὅθεν προσφέρων ταύτην εἰς τὴν κρίσιν ἡμῶν, ἀφ' οὗ τοσοῦτον εὐμενοῦς δεξιώσεως ἡξιώσατε τὰ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ ὑπ' ἐμοῦ

φιλοπονηθέντα, ὡς τεκμήριον ὀλοτελοῦς πρὸς ἡμᾶς ἀφοσιώσεως, πέπεισμαι ὅτι σταθμίζοντες τὸ ἀσθενὲς τῶν γνώσεών μου, πρὸς τὰς δυσχερείας, αἷς ἀναμφιλέκτως ἀπαντᾷ τις, ἐπιχειρῶν οὐχὶ τὴν μετάφρασιν ἀπλῶς, «εὐκολόν γάρ ἄν εἴη τοῦτό γε», ἀλλὰ τὴν ἐν τῇ πατρίᾳ φωνῇ μεθερμήνευσιν τοσοῦτον σπουδαίου ἔργου, θέλετε κρίνει ἐπιεικῶς περὶ ἐμοῦ· εὐχομαι δ' ἐκ μέσης καρδίας νὰ μὲ ὑπερβῶσιν ἄλλοι διὰ σπουδαιοτέρων καὶ ἐντελεστερέων, ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ ἔθνους.

Ἐγγραφον ἐν Κερκύρᾳ, τῇ 21 Μαΐου 1867.

Ν. Ζεφθός.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΒΙΟΥ
ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ.

«On doit des égards aux vivants
on ne doit aux morts que la vérité».
(Voltaire).

Οὐδείς μᾶλλον ἡμῶν συναισθάνεται ὅπως δυσχερές ἐστὶ τὸ συγγράφαι τὸν φιλολογικὸν βίον περιωνύμου ἀνδρός, καὶ τοιούτου μάλιστα, οἷος ὁ προκείμενος· ἀνὴρ, ὃς διὰ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα αὐτοῦ προτερήματα ἐκρίθη ἐφάμιλλος τῶν μεγάλων αὐτοῦ συμπολιτῶν τῶν Θεοτοκῶν, τῶν Βουλγάρων, καὶ οὐ κατώτερος τῶν συγχρόνων αὐτοῦ Οἰκονόμου, Κοραῆ, Ἀσωπίου, Φιλητᾶ, Οἰκονομίδου, κ.τ.λ.

Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀναγκαῖόν ἐστι νὰ προτάξωμεν τῆς μεταφράσεως ταύτης, ἣν προτεπαθήσαμεν ὡς οἷόν τε ἐντελεστέραν νὰ καταστήσωμεν, πληροφορίας τινὰς περὶ τοῦ Συγγραφέως, θέλομεν ἐπιχειρήσει συντόμως νὰ ἐκθέσωμεν τὸν φιλολογικὸν αὐτοῦ βίον, ἐξισορῶντες ὅσα ὁ ἀνὴρ ἐξέδοτο κατὰ καιροῦς συγγράμματα, ἅτινα, ὡς ἀπὸ τινος καταγινόμενοι εἰς τὰς φιλολογικὰς μελέτας, ἅπαντα σχεδὸν ἐλάβομεν ἀφορμὴν νὰ διεξέλθωμεν.

Ἀνδρέας ὁ Μουστοξύδης ἐγεννήθη ἐν Κερκύρᾳ, ἐξ ἐπιφανῶν γένων τῆς Ἰταλίας τοῦ 1785. φ. ἔτει. Μόλις τὸ δέκατον καὶ ἄλ. π. π. ἔτη ἔζητον ἀγων, μετέβη εἰς τὴν ὕμνον Ἰταλίας.
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

λίαν, ἥς ἐν τε τοῖς Γυμνασίοις, καὶ τοῖς Πανεπιστημίοις μετὰ θαυμασίας ἀγγινοίας καὶ ἐπιδόσεως διανύσας τῶν τε προκαταρκτικῶν καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν μελετῶν τὸ γάδιον, ἀνηγορεύθη νομοδιδάκτωρ τῷ 1805 ἔτει.

Ἡ περὶ τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν ἱστορίαν ἰδίως ἐπίδοσις αὐτοῦ, ἐπὶ τοσοῦτον εἴλκυσε τὴν προσοχὴν καὶ τὸν θαυμασμὸν τῶν τότε ἀκμαζόντων διασήμων ἀνδρῶν, ὥστε ὁμοφώνως ὑπὸ τοῦ φιλογηγικοῦ Συλλόγου τῆς Φλωρεντίας ἀνεδείχθη μέλος τῆς τε Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ τῆς Ἀκαδημίας.

Ἀλλ' ἐν Ἰταλίᾳ διατρίβων ὁ ἐνδοξος οὗτος ἀνὴρ, ἐνθερμος τῶν πατρίων ζηλωτής, κατετρίχετο ὑπὸ τῶν ἀλγεινῶν περιπετειῶν τῆς Πατρίδος, ἐφ' ἧς τότε ἐπεπόλκεν ἡ δουλεία καὶ ἡ ἀμάθεια, διὸ ἐπανακάμψας εἰς Κέρκυραν ἤρξατο νὰ διαχέῃ τὰς φωτοβόλους ἀκτῖνας τῆς περωτισμένης αὐτοῦ διανοίας, ἀφιλοκερδῶς διδάσκων τὴν νεολαίαν τὴν φιλολογίαν ἐν τῷ Λυκείῳ, ὅτε καὶ ἱστορικὰς τινὰς περὶ τῆς Πατρίδος αὐτοῦ εἰδήσεις, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν : **Notizie per servire alla Storia Corcirese dai tempi eroici fino al secolo XII** ἐδημοσίευσε. Τὸ δοκίμιον τοῦτο τοσαύτην ἐνεποίησε τὴν ἐντύπωσιν πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐκ τοῦ συμπολίτας, ὥς μετ' οὐ πολὺ ἡ Γερουσία τῆς Ἰονίου Πολιτείας ἀνηγόρευσε τὸν ἄνδρα ἱστοριογράφον τῆς Ἐπτανήσου, πολλοὺς ἀποδοῦσα αὐτῷ ἐπαίνους διὰ τε τὸν περὶ τὰ πάτρια διάπυρον ζῆλον καὶ τὴν ἱστορικὴν αὐτοῦ ἰκανότητα. Ἀφ' οὗ δὲ αἱ Ἰόνιοι νῆσοι ὑπέκυψαν εἰς τὸ σκῆπτρον τοῦ Ἀυτοκράτορος τῆς Γαλλίας Ναπολέοντος Α'. ὁ Μουστοξύδης καὶ αὖθις εἰς Ἰταλίαν κατέρχεται, ἐντεῦθεν δὲ εἰς Παρισίους καὶ ἐκ νέου εἰς Μεδιόλλανα, ἐνθα τῷ 1812—1814 ἔτει ἐξέδωκε δύο τόμους τῶν ἱστορικῶν αὐτοῦ μελετῶν ὑπὸ τὸν τίτλον : **«Illustrazioni Corciresi»**, πρὸς δὲ καὶ τὸν περὶ ἀντιδόσεως λόγον, μετ' ἄλλων, τοῦ Ἰσχυράτου· περὶ τὸν χρόνον δὲ τοῦτον διωρίσθη ἐπίτιμον μέλος τῆς ἐν Παρισίοις Ἀυτοκρατορικῆς Ἀκαδημίας, ἥς προήδρευεν ὁ Ναπολέων, τῆς τοῦ Βερολίνου, τοῦ Μονάχου, τοῦ Ταυρίνου (Τουρίνου) καὶ τῆς ἐν Οὐλνῇ ἐπετράπη δ' αὐτῷ παρὰ τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως ἡ διερεῦνσις τῆς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ τῆς ἄλλης Εὐρώπης ἀλληλογραφίας, ἐν ᾗ πλεῖστα ὅσα ἀνεῦρε πολὺτιμα κειμήλια

εἰς τε τὴν ἡμετέραν καὶ τὴν Ἰταλικὴν φιλολογίαν καὶ ἱστορίαν ἀνήκοντα.

Ἐν ἔτει 1814 ἐπεσκέσθη ἐν Παρισίοις τὸν συμπολίτην καὶ προσφιλέστατον αὐτῷ Κόμ. Ἰωάννην τὸν Καποδίστριαν, ἐπανελθὼν δ' εἰς Ἰταλίαν ἐτιμήθη παρὰ τοῦ Ἀυτοκράτορος τῆς Ρωσσίας διὰ τοῦ παρσχήμου τοῦ Ἁγίου Βλαδимиρου, εἶτα περιήλθε τὴν Γερμανίαν καὶ Σαξωνίαν, ἐνθα μετ' ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας ἀνεδίφισε τὴν πλουσίαν τοῦ Κόμ. Σχυλλεμβουργίου (κατ' ἄλλους Σουλεμβουργίου) βιβλιοθήκην, τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου δὲ, στρατηγὸς τυγχάνων κατὰ τὴν ἐπὶ Ἐνετοκρατίας γενομένην ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιορκίαν, ἡμίνατο γενναίως τὰ ἱστορικὰ τῆς Κερκύρας ὀχυρώματα καὶ οὐτινος ὁ ἀνδρὶς πρὸς τιμὴν σώζεται νῦν (διότι τὸ πρῶτον ἔκειτο ἐντὸς τοῦ π. Φρουρίου) πρὸ τῆς πύλης τοῦ παλαιοῦ Φρουρίου, ἐξ ὧν πολλὰ καὶ πολὺτιμα ἐγγράφα ἐδυνήθη ν' ἀνεύρῃ, ἄλλοτε εἰς τ' Ἀρχεὶα τῆς Νήσου ταύτης ἀνήκοντα καὶ παρληφθέντα παρὰ τοῦ Σχυλλεμβουργίου κατὰ τὴν ἀξιοσημείωτον ἐποχὴν τῆς πολιορκίας ἐκείνης· τούτων ὁ Κερκυραῖος φιλόλογος ἔνια μὲν δλοκλήρως ἀντέγραψε, ἔνια δὲ περιληπτικῶς διεκράτησεν, ὅπως ἐν δέοντι καλὴν τὰ ἱστορικὰ αὐτοῦ συγγράμματα.

Περὶ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ Πέτρος Stamovich ἀφιεροῖ τῷ Μουστοξύδῃ ποίημά τι ¹⁾, ὁ δὲ Ἰωάννης Λεοπάδης τὸ πόνημα αὐτοῦ

1) Dedicato de' versi del Canonico Pietro Stamovich. Venezia.

Al Nobile e Chiarissimo Signore Andrea Mustoxidi Corcirese, Cav. e di S. Vladimiro di Russia. Istoriografo delle Isole Ionie. Membro corrispondente del R. Istituto di Francia, e delle R. Accademie di Berlino, Monaco etc.

Ma voi egualmente amabile sacerdote delle Muse, che grave ministro di Pallade, voi cui scritti han meritato onori distinti della Repubblica letteraria e da un Monarca magnanimo, voi pur sapete di me che il buon gusto non ammetti mediocrità.

Questa riflessione giustificata ripugnanza, quando il desiderio di far conoscere la stima che per voi nutro, mi ha indotto a seguire le insinuazioni, e dare alla luce alcuni dei miei versi che aveva destinati perpetuamente alle tenebre. Così facendo, non ho avuto altra mira che formare una memoria se non perenne, almeno sincera del vostro soggiorno a questa parte, della considerazione che vi deggio e dell'amicizia che vi professo.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΝ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

ἐπιγραφόμενον «Saggio sopra gli errori popolari degli antichi²⁾».

Ἀφ' οὗ περιηγήθη τὰς ἐπισημοτέρας πρωτευούσας τῆς πεφωτισμένης Εὐρώπης, καὶ ὡς ἀκάματος μέλισσα ὁ κλεινὸς τῶν Κερκυραίων γόνος συνήγαγε τὸ ἡμελημένον τῆς πατρῖου σοφίας ἄνθος, ἐπελάβετο μοναδικοῦ καὶ λαμπροτάτου ἀρχαιολογικοῦ πονήματος, περὶ τῶν τεσσάρων ἐκείνων Ἑλληνικῶν ἵππων, τῶν ἐκ νέου κοσμώντων τῆς Ἑνείας τὴν Μητρόπολιν: «Ὁ Ἅγιος Μάρκος».

Ἡ ἐπιστολιμαία αὕτη διατριβὴ ἀπευθυνομένη πρὸς τὸν Ἀββᾶ Ἰακώβον Μορέλλη³⁾ Σύμβουλον τῆς Αὐτοῦ Μ. τοῦ Βασιλέως τῆς Αὐ-

2) Dedicata di Giacomo Leopardi, del Saggio sopra gli errori popolari degli Antichi, (opera postuma) pubblicata nel volume quarto delle due opere in Firenze.

Al Chiarissimo A. Mustoxidi, G. Leopardi.

Ἀρετὴ τε καὶ δόξῃ χαίρειν.

Io vo in estasi quando leggo gli scritti dei vostri cari Greci, e ardisco dirlo, non cedo che a voi nel vivo trasporto per quegli incontinenti alberghi delle Muse, degnissime di essere dispreziate da chi non può conoscerli. Io non parlerò delle vostri lodi. Voi potreste rispondermi con Ulisse:

«Μὴ τ' ἄρ' με μάλ' αἶνεε, μὴ τέτι νείκεε

«Εἰδόσι γὰρ τοι ταῦτα μετ' Ἀργείοις ἀγορεύεον».

Il dono che vi offro, è molto piccolo: non dirlo che sia reso grande del cuore con cui ve l'offro, poichè è piccolo dono anche il cuore di un uomo da nulla: ma solo che può renderlo grande il cuor vostro.

Se voi lo accetterete con benevolenza, sembrerà largo il donativo, e certo carissimo ne sarà il compesamento. Ἰγίαινε, ὅπως καὶ Θεῷ, καί σοι, καὶ Παιδείᾳ, καὶ δόξῃ, καὶ Ἑλλάδι, καὶ Πατρίδι, καὶ φίλοις αἰεὶ διασώθῃς.

3) Ἰακώβος Μορέλλης, εἰς τῶν διαπρεπιστέρων βιβλιοθηκαρίων τῶν νεωτέρων χρόνων, ἐγεννήθη ἐν Ἑνείᾳ τῇ 14 Ἀπριλίου 1743 ἐκ πτωχῶν γονέων, μὴ δυνηθέντων νὰ δώσωσιν αὐτῷ τὴν ἀπαιτούμενην ἀνατροφὴν. Ἐνδοθεὶς τὸ ἐκκλησιαστικὸν σχῆμα ἀνεπλήρωσε τὴν ἄλλειψιν ταύτην διὰ τῆς ἰδιαίτης μελέτης, ὥστε ἐν βραχεὶ ὑπερέβη κατὰ τὴν σοφίαν ἅπαντας τοὺς συγχρόνους Ἰταλοὺς ἐξηκολούθησε τὰς ἐκ αὐτοῦ σπουδὰς ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Ζανιάνη, ἀλλ' ὀρεγόμενος αἰετοπε εὐρυτέρας παιδείας διεξῆλθε πάσας σχεδὸν τὰς ἄλλας τῆς πατρίδος του βιβλιοθήκας, ὧν τῷ ἐπιτρέπη ἡ ἀναδίφησης. Τὸ ἀνεξήρητον τοῦ χαρακτῆρος τὸν ἀπέτρεψε πολλῶν ἐπωφελῶν προτάσεων γενομένων αὐτῷ παρὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἄλλων πλουσίων τῆς Ἑνείας βιβλιολόγων, ἐξακολουθήσας οὕτω βίον ἀπλοῦ Ἀββᾶ. Συνῆψε φίλιν μετὰ τοῦ Πατρικίου Φορσέττη, οὗ ἐκ τῆς πλουσίας χειρογράφων συλλογῆς ἐδημοσίευσεν κατάλογον ὑπὸ τὸν τίτλον:

στρίας, ἱππότην τοῦ Σιδηροῦ Στέμματος¹⁾, βασιλικὸν βιβλιοφύλακα κ.τ.λ., ἀφ' οὗ καὶ πρὶν τοῦ ἡμετέρου Μουστοξύδου, πολλοὶ περὶ τούτου σοφοὶ τῆς Εὐρώπης, διέλαβον, τοσοῦτον πεφωτισμένως, μετ' ἀμυμῆτου κρίσεως καὶ ἀδιαφιλονεικῆτως⁵⁾ ἐγράφη παρὰ τοῦ πατριάρχου τῶν ποτε καθ' ἡμᾶς φιλολόγων, ὥστ' ἐθαυμάσθη παρ' ὅλων τῶν σοφῶν τῆς ἐποχῆς. Τῆς διατριβῆς ταύτης, θεωρηθείσης ὑπὸ τῶν σοφῶν ὡς τὸ σπουδαιότερον τῶν πονημάτων τοῦ

«Biblioteca manuscritta del Bali T. G. Forsetti». Ἐγραψε πρὸς τούτους καὶ τὰ: «Dissertazione Storica intorno alla pubblica Libreria di S. Marco».

Τῷ 1776 ἐδημοσίευσεν κατάλογον τῶν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Νόρνη περιεχομένων ἑλλ. χειρογράφων, καὶ βραδύτερον ἕτερον κατάλογον τῶν ἐν τῇ αὐτῇ βιβλιοθήκῃ περιεχομένων ἱταλικῶν χειρογράφων. Ἡ ὑπόληψις αὐτοῦ, ὡς βιβλιογράφου, πῶς ποτε γενομένου βιβλιοφύλακος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἁγίου Μάρκου, ὑπουργήματος ὑπερ λαθῶν διετήρησε μέχρι θανάτου αὐτοῦ συμβῆντος τῇ 5 Μαΐου 1819.

Τῷ 1793 ἀνεκάλυψε καὶ ἐδημοσίευσεν σημαντικὸν ἀπόσπασμα τοῦ 35 βιβλίου τοῦ Διῶνος Κασσίου.

Τὸ ἔργον ὑπερ ἔδειξε τὴν ἐκτεταμένην παιδείαν του καὶ τὴν κριτικὴν ἐξύττητα εἶνε τὸ: «Bibliotheca manuscripta Graeca et Latina», οὗ εἰς μόνος τόμος ἐξεδόθη.

Τὸ τελευταῖον αὐτοῦ πόνημα ὑπῆρξε: «Epistolae septem variae eruditionis». (ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ).

4) ὅτι ὁ Δοῦξ τοῦ Τορινού Ἀζιλούφρος ἐνυμφεύθη τὴν Βασιλίδαν τῶν Λομβαρδῶν Θεοδωρίνδαν τοῦνομα (591), αὕτη τῷ ἐδωρήσατο τὸ Στέμμα ἐκαῖνο ὑπερ ἐμελλε νὰ καταστῇ τοσοῦτον περίφημον εἰς τὰ χρονικά τῆς ἱστορίας τῆς Ἰταλίας.

Τὸ Στέμμα τοῦτο συνίσταται ἐξ εὐρείας ταινίας πλάτους τεσσάρων περίπου δακτύλων, κεκοσμημένης ὑπὸ πολυτίμων λίθων, ἔχει δὲ σχῆμα ἀρχαίου διαδήματος, περιβαλλόμενον ἐνδοθεν ὑπὸ σιδηρᾶς ταινίας. Παραλείποντες ἐνταῦθα μυθώδη τινα περὶ τούτου ἀφήγησιν, λέγομεν μόνον ὅτι ἀπὸ τῆς βασιλείας τῆς Θεοδωρίνδας καὶ ἐπὶ τῆς Αὐστριακῆς κυριαρχίας τὸ Στέμμα τοῦτο διετρεῖτο πάντοτε ἐν τῷ θησαυρῷ Μόνζα. Ἐντεῦθεν τῷ 774 ἔτει Κάρλος ὁ Μέγας ἐλαβεν αὐτὸ ὑπὸ τοῦ Πάπα Ἀδριανοῦ τοῦ Α'. Τῷ 1452 ἔτει μετενήχθη εἰς Ρώμην διὰ τὴν στέψιν Φριδερίκου τοῦ Α'. καὶ κατὰ τὸ 1530 εἰς Βολωνίαν διὰ τὴν στέψιν Καρόλου τοῦ Ε'. Τῇ 26 Μαΐου τοῦ 1803 ἔτους, Ναπολέον ὁ Α' συνήκωσε μετὰ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Στέμματος. Τέλος κατὰ τὴν ἐπ' ἐσχάτων γενομένην εἰρήνην μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Αὐστρίας, παραχωρηθείσης τῇ Ἰταλίᾳ τῆς Ἑνείας, τὸ Στέμμα τοῦτο ἐνεχειρίσθη ἐπισήμως τῷ Βίκτωρι Ἐμμανουὲλ ὑπὸ τοῦ Στρατηγοῦ Μοναδρέα.

5) Τούτοις μαρτυροὶ καὶ ὁ διάσημος ἱστοριογράφος Φριδερίκος ὁ Hurter ἐν βίῳ Πάπα Ἰννοκεντίου τοῦ Γ'. καὶ τῶν συγχρόνων αὐτοῦ, διὰ τῶν δε: Andrea Mustoxidi Greco di Corcira ha provato in modo incontrastabile l'origine Greca di questi cavalli della Basilica di S. Marco in Venezia (T. 1. Not. 499, p. 310).

ΙΑΚΩΒΟΣ ΜΟΡΕΛΛΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Μουστοξύδου⁶⁾ διά τε τὴν ὀρθόνοιαν καὶ τὴν ὀξεῖαν κρίσιν μεθ' ὧν ἐγράφη, ἐπιχειροῦμεν ἡμεῖς τὴν εἰς τὴν πάτριον φωνὴν μεθερμηνεύειν, αὕτη δὲ, οἱ βίοι Ἀνακρέοντος⁷⁾ καὶ Αἰσχύλου καὶ τινὰ ἄλ-

6) Dell' Abate Giuseppe Maria Pajati. Venezia.

. . . , e la lettera del Mustoxidi sui quattro cavalli, che mi è andata a sangue

7) Ὁ ἀπαράμιλλος οὗτος βίος τοῦ Ἀνακρέοντος ἐγράφη πρὸ 49 περίπου ἐτῶν ὑπὸ τοῦ Πρυτάνεως τῶν παρ' ἡμῖν φιλολόγων, Ἀνδρέου τοῦ Μουστοξύδου, ὅστις ἀπὸ νεαρᾶς ἐτι ἡλικίας πᾶσαν καταβάλλων σπουδὴν ὑπὲρ τῆς εὐκλείας τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος, καὶ τὸ ἡμέτερον γένος ἐτίμησε, καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν φιλολογίαν τῶν Ἰταλῶν ἐπλούτισε διὰ πολυειδῶν καὶ ἀξιολόγων ἔργων, ἐν οἷς ἔστιν οὐκ εὐκαταφρόνητον κατέχουσιν αἱ ἐν τῷ Ἑλληνομνήμονι καὶ ἀλλαχοῦ βιογραφίαι.

Τὸ μικρὸν ἀλλὰ σφώτατον τοῦτο πόνημα τοῦ ἡμετέρου συμπολίτου, ἀγνωστον ἦδη τοῖς πλείστοις τῶν κατ' ἡμᾶς Ἑλλήνων φιλολόγων, ἐνέικεν βεβαίως καὶ τῆς σπάνειας, εἰς τὴν ὥσπερ πολὺ περιπίπτουσι τὰ τοιαῦτα σπουδαῖα συγγράμματα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν περὶ τὴν Ἰταλικὴν ἀμεριμνησίαν τῆς παρούσης γενεᾶς, ἀναγκαῖον ἰσχυρίζεσθαι νὰ μεταφράσωμεν, λέγει ὁ Κορωνάιος, ἵνα καὶ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων δεόντως ἐκτιμηθῇ ἔργον πρὸς ὃ οἱ Ἰταλοί οὔτε ἐπαίνων ἀρεδαίαις ἐγένοντο, οὔτε ἐκδόσεως. Καὶ παραλείπομεν μὲν χάριν βραχυλογίας τῶν τε ἐπανειλημμένων τούτων ἐκδόσεων τὴν ἀπαρίθμωσιν καὶ τῶς ἐπαίνων τὴν ἀντιγραφὴν, ὧν εἰς καὶ ὁ τοῦ Τομαζαίου ἀναγκαῖον ὅμως νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα τὴν ἐπὶ κρίσιν ἀνδρὸς λογίου καὶ ἐνθέρμου ζηλωτοῦ τῆς πατρίδος δόξης.

Ὁ Καθηγ. Αἰμίλιος Τυπάλδος, ὁ Κεφαλλην, ἐν τινι σημειώσει τῆς πρὸς τὸν Μουστοξύδην ἀφιερθεῖσας Ἰταλικῆς μεταγωγότητος τοῦ Φυλίου (Istoria della Letteratura Greca. T. II. L. I. p. 217), συμπληρῶν τὰ ὑπὸ τοῦ Πρώσου φιλολόγου λεγόμενα περὶ τοῦ Ἀνακρέοντος, ὧδε πως ἀποφαινέται καὶ περὶ τῆς ἀνὰ χεῖρας βιβλιοθήκης.

«Ὁ Ἀθήναιος, λέγει Χαμαιλίων ὁ Ποντικός, ἔγραψε τὸν βίον τοῦ Ἀνακρέοντος, εἴτε ὑπὸ τοῦ χρόνου ἀρπαγέντος, ἢ ὑπὸ τῆς λήθης καὶ τοῦ κουνιότος βιβλιοθήκης, τινὲς καλυπτομένου. Ἡ ἀπόλειψ ὅμως αὕτη, εἰ καὶ βαρυτάτη, ἦτον ἐπιφανὴς καθίσταται μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Μουστοξύδου συγγραφείσαν βιβλιογραφίαν.

Πολλοὶ τῶν νεωτέρων, ὧν τὰ ὀνόματα παρατρέχοντες ἀνακρίνομεν τὸν Λογίετρον καὶ τὸν Δασίερν, τοσοῦτον περὶ τοῦ Ἀνακρέοντος ἡσχολήθησαν ὥστε οὐδὲν κατὰ τὸ φαινόμενον περιπλέον ἐλείπετο. Ἀλλ' ἐλθὼν εἰς τὸ μέσον ὁ Μουστοξύδης, καὶ ὑπὸ τῆς ἀγχινοίας αὐτοῦ καὶ τῆς πολυμαθείας καθοδεγόμενος, κατέδειξεν εἰς ἃ ὑπέπεσαν πολλοὶ δὴ ἀτοπήματα οἱ πρὸ αὐτοῦ καὶ εὐφυστάτας μὲν παρατηρήσεις ἐπέθηκεν εἰς τὰ μᾶλλον ἐνδιαφέροντα κεφάλαια τοῦ βίου τοῦ Ἀνακρέοντος, τὰ δ' ἐπιχειρήματα τοῦ ἐνίσχυσε τῇ αὐθεντίᾳ τῶν διασημοτέρων συγγραφέων μετὰ σφῆς δὲ περισκέψεως ἐκλέξας πανθ' ὅσα περὶ τοῦ μελωδοῦ τούτου ἐγράφησαν, ἐχώρισε τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τοῦ ψεύδους, προσέθηκεν ὅ,τι ἄλλοι παρέλειπον, καὶ ἐκάλυψε τὴν ἀφύγασιν τοῦ δι' ἐκλεκτῶν παρεκδόσεων πρὸς πλείονα ἀείποτα τοῦ ἐντελειμένου διαφώτισιν, οὐδ' ἐπιλήσμων ἐγένετο τοῦ ἀποκαλύψαι ἐν εὐθέῳ χρόνῳ τὴν πρὸς τὴν Πατρίδα εὐσέδειαν του,

λα δοκίμια ἐδημοσιεύθησαν ἐν Μεδιολάνοις τῷ 1821 ἔτει, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν: Prose varie del Cavaliere A. Mustoxidi con aggiunte d' alcuni versi».

Περὶ τὸν χρόνον τοῦτον ἀφιστοῦ αὐτῷ ὁ Β. Σοντσίνης ἰδίαν μετὰφρασιν τῶν κατὰ Παῦλον καὶ Βιργινίαν⁸⁾.

Μικρὸν ὕστερον ἐδημοσίευσε σύγγραμμα ἐπιγραφόμενον «Exposé des faits qui ont précédé et suivi la cession de Parga», καὶ περιέχον τὰς ἀξιοδακρύτους σκηνὰς τῆς διαδραματισθείσης ἐκείνης πόλεως· περὶ τὴν ἐποχὴν δὲ ταύτην ἔλαβε παρὰ τοῦ Βασιλέως τῆς Ἀγγλίας τὸ παράσημον τοῦ τάγματος τῶν Ἀγίων Μιχαὴλ καὶ Γεωργίου.

Διατρίβων ὁ Μουστοξύδης ἐν τῷ Λομβαρδοβενετικῷ Βασιλείῳ μετένεγκεν εἰς τὴν Ἰταλικὴν τὸ πόνημα τοῦ Ἑλλήνος ἱστορικοῦ Ἡρόδοτου⁹⁾, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἠδυνήθη νὰ περαιώσῃ τὸ ἔργον, ἀφεί-

«pro qua, λέγει ὁ Τούλλιος, quis bonus dubitet mortem oppetere, si ei sit profuturus?»

Τί δ' εἶπομεν περὶ τοῦ ὕφους, δι' οὗ ὁ Μουστοξύδης ἐνέδυσσε τὰς ἰδέας του; Φαίνεται ὅτι αἱ Χάριτες, ἐξόριστοι ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἀπὸ τῆς Ἑλλ. Χώρας, ἐκάθισαν ἐπὶ τοῦ καλῆμου τοῦ Συγγραφέως τούτου, ὅστις, εἰ καὶ ξένος, εἰς τὸ ὁρατότατον τῶν Ἰταλῶν ἰδιώμα, οὐχ ἥττον ἔγραψεν Ἰταλικώτατα.

8) Dedicata di Virginio Soncini della sua traduzione di Paolo e Virginia.

Al Cav. A. Mustoxidi. Milano.

Ὁ Βιργίνιος Σοντσίνης μεταφράσας εἰς τὴν Ἰταλικὴν τὸ ὑπὸ τοῦ Bernardin de Saint-Pierre συντεθὲν ἐξοχὸν μυθιστόρημα, περὶ τῶν κατὰ Παῦλον καὶ Βιργινίαν συμβάντων, ἀφιστοῦ τὴν μετὰφρασιν τῷ Α. Μουστοξύδῃ, ὧδε πως λέγων:

. Io conclusi che un tal romanzo non poteva essere raccomandato a niuno più convenevolmente che a voi, giacchè in nessuna persona io vidi mai tanta semplicità di costumi, tanta non curanza delle ricchezze e del pasto e tanto amor di Patria, quanto ne veggio in voi, onde mi sarà dolce sempre ed onorevole di dirvi. Vostro etc.

9) Dal tomo X. Viaggio di Anacarso. Traduzione Italiana. Verona.

Veggasi l' Erodoto ed illustrato dal Cav. e Andrea Mustoxidi Corcirese (T. I. p. 231), traduzione sommamente pregiata per l' esatta interpretazione del testo e per le dottissime ed utilissime note. Ci duole di non poter farne qui che un semplice cenno, chè troppo lungo sarebbe l' annoverare i meriti dell' autore recosi ormai celebratissimi per questa e per altre più sue eccellenti opere, ed a tutti carissimo, non che alla sua nazione per la profonda dottrina e l' insuperabile critica o per le eminenti virtù morali che lo distinguono.

μετὰ θάνατον ἀνεκδότους τὰς εἰς τὸ 9.ον βιβλίον ὑπαγομένας σημειώσεις, καὶ τὰς δύο χρονολογικὰς τοῦ Συγγραφέως διατριβὰς.

Ἀλλ' ἤδη ἐλευθερίας ἡμέραι ἀνέτελλον ἐπὶ τῆς ταλαίνης Ἑλλάδος, ἐκπραγσίσης τῆς ἡρωϊκωτάτης τοῦ 1821 ἐπαναστάσεως, ἣν ὁ Μουστοξύδης, ὡσεὶ μελίφθογγος ἀηδὼν, ὑπὸ τοῦ διακαεστάτου τῆς Πατρίδος φλεγόμενος ἔρωτος, ἐξύμνει δι' ὠραίων Ἰταλικῶν στίχων ¹⁰⁾, πληροφορῶν συνάμα τὴν κραταιὰν Εὐρώπην περὶ τῶν κατὰ θάλασσαν κυρίως ἡρωϊσμῶν τῶν ἡμετέρων, διὰ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδομένου Γαλλικῆ περιδικίου συγγράμματος «*Précis des opérations de la flotte Greque durant la révolution de 1821—1822.*»

Περὶ τὸν χρόνον τοῦτον Σ. ὁ Πετρετίνης, Κερκυραῖος τὴν Πατρίδα, ἀφιεροῦ αὐτῷ ἰδίαν μετάφρασιν τοῦ ὑπὸ Ἰουλιανοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος συγγραφέντος συγγράμματος ¹¹⁾.

10) Περὶ τῶν στίχων τούτων τὸ ἐν Ἰταλίᾳ ἐκδιδόμενον περιοδικὸν σύγγραμμα αἰετίζουσα ἰδοὺ πῶς κρίνει:

Per le stesse nozze Arechinto, oltre Monti, altro favorito delle Muse, concittadino d'Omero e di Anacreonte, dettò bellissimi versi, co' quali egualmente ei piace d'ornare queste pagine. Sembrano essi ispirati più ancora dal cuore, che dal ingegno; e mentre è pur lieto e festivo il canto ma dolce melancolia spira da quei versi, per cui l'anima si sente soavemente commossa. Il santo amore di Patria, la rimembranza delle passati e delle presenti sue sventure, l'affetto filiale espresso coll'accento della passione sono questi gl'incanti, dei quali seppe giovare il Cv. A. Mustoxidi onde tessere il suo poema. Saranno quei componimenti tenuti sempre in pregio, quei bellissimi fiori dell'Italiano Parnasso, e seguiranno durevolmente l'epoca di due illustri Imenei.

11) Opere scelte di Giuliano Imperatore, per la prima volta dal Greco volgarizzate da S. Petrettini Corcirese. Milano 1822.

Σπουρίδων ὁ Πετρετίνης Κερκυραῖος, μεταρράχας ἐν Μεδιολάνοις τὸ ὑπὸ Ἰουλιανοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος γραφὲν πόνημα, ἐπιθυμῶν ὅτι ἀνέστη τινὰ ὅπως καθοδηγήσῃ αὐτὸν εἰς τὴν ἀκριβείαν τῆς μεταφράσεως, πρὸς τοῦτο παρίσταται αὐτῷ ὁ Μουστοξύδης, περὶ οὗ ἐν προομίῳ, αὐτῷ ἀποφαινεται:

... Cercai per ciò, con salutar diffidenza delle mie forze, un giudice ne' miei dubbi, e fu in me verecondia non ripercarlo che nella mia Patria medesima. Questo giudice, dotto non meno che cortese, io l'ebbi nel mio illustre amico, e concittadino il Sig. r Carlo Andrea Mustoxidi. E' egli, e si meritamente celebre, e così da tutti tenuto a buon diritto come un nazionale

Ἐγραψε πρὸς τοῖς ἄλλοις διὰ τὴν συλλογὴν τῶν Ἑλλήνων ἱστορικῶν τοῦ Σονζονίου παράρτημά τι εἰς τὴν ἱστορίαν Ἡρακλείου τοῦ Ποντικοῦ, βραδύτερον δὲ διὰ ἡρωϊκοκωμικοῦ ποιήματος τὸν βίον τοῦ Αἰσώπου ¹²⁾ καὶ τινὰς ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης παρατηρήσεις ἐν τῇ τῆς Φλωρεντίας Ἀνθολογίᾳ.

Ἀλλ' ἄρα γε, ἴμήπως καὶ αὐτοὶ οἱ πεπαιδευμένοι Ἰταλοὶ μεθ' ὧν ἐπὶ τοσαῦτα ἔτη διητᾶτο ἐν τε τοῖς Πανεπιστημίοις καὶ ταῖς Ἀκαδημίαις, δὲν ἀναφέρουσι τι περὶ Μουστοξύδου; Ἐκτὸς τῶν μνησθέντων καὶ ὁ Ἰωσήφ Cecchio διαλαμβάνων περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Μόντη γενομένης μεταφράσεως τῶν ποιημάτων τοῦ Ὀμήρου, ἀποδίδει τῷ Μουστοξύδῃ σχεδὸν τὴν ἀρίστην τοῦ ἔργου ἑκβάσιν ¹³⁾ καὶ ἀλλαχοῦ αὐτὸς ὁ Μόντης μεγάλως τὸν Μουστοξύδην ἐπαινᾷ διὰ τὴν ἐρμηνείαν ἣν τῷ δίδει διαφορῶν λέξεων ¹⁴⁾.

ornamento de' Greci che la modestia che ci proibisce la jatanza delle cose proprie, obbliga me ora a solamente accenarlo.

Καὶ ἀλλαχοῦ ὁ αὐτός.

... Tuttavia il mio illustre amico Cay. e A. Mustoxidi mi fa osservare che questa è una frase Omerica che va conservarla, ed io mi pregio di consentire al suo avviso.

12) Τὸν Αἰσώπειον τούτων βίον μετέβαλεν εἰς τὴν ἡμετέραν καθομιλημένην Ἰωνικὴν ὁ Βερβοτιζιώτης Κερκυραῖος, περὶ οὗ ὅδε πῶς γράφει ὁ Τεργεσταῖος Παρατηρητής.

Osservatore Triestino. Martedì, 4 Agosto 1837.

Biografia. Vita di Esopo scritta da A. Mustoxidi e volgarizzata in Greco da Giovanni Verviziotti Corcirese.

... , se l' egregio e valentissimo Sig. r G. Verviziotti Corcirese non concepiva il nobile divisamento di dare elegantemente tradotto nella Greca lingua un lavoro in cui con parca, ma pellegrina scelta di erudizione sta raccolto quanto di più certificato abbiamo intorno ad Esopo dai vari scrittori del tempo antico.

13) Giuseppe Cecchio. Vita di Ugo Foscolo Lugano.

Διαλαμβάνων περὶ τῆς παρὰ τοῦ ἐξόχου Ἰταλοῦ Μόντη γενομένης τῶν τοῦ Ὀμήρου ποιημάτων μεταφράσεως, ἥτις καὶ ἡ καλλίστη τυγχάνει, καθ' ἡμᾶς, ἀπασιών. Ὅδε πῶς ἐμύλει: Monti quando continuò a tradurre Omero poco o nulla sapeva di Greco, e se non fossero le tante traduzioni Latine e Francesi che abbiamo, e l'ajuto che ricevette da Mustoxidi.

14) Satira di A. Persio Flacco, Traduzione di V. Monti.

Ὁ δικαίωτος Μόντης, εἰς τὸν προσωπειάζει τὸν Α. Μουστοξύδου καὶ ἐπισχηματίζει

Ἐν ἔτει 1829 προσκληθεὶς παρὰ τοῦ αἰοδίου Κυβερνήτου Κόμ. Ι. Καποδιστρίου, μετέβη εἰς τὴν ἀπελευθερωθεῖσαν Ἑλλάδα, ἐνθα ἀνέλαβε τὴν διοργάνωσιν τῶν ἐν Αἰγίνῃ δημοσίων ἐκπαιδευτηρίων, πρὸς δὲ καὶ τὴν διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος «Ἡ Αἰγιναία», καὶ τῆς ἐφημερίδος «Ὁ Ἕλλην. Ταχυδρόμος».

Ἀλλ' ἡ ἀποτρόπαιος τοῦ Κυβερνήτου δολοφονία ἠνάγκασε ἐκόντα ἄκοντα τὸν Μουστοξύδην ν' ἀπέλθῃ τῆς Ἑλλάδος, καὶ δὴ καὶ μετὰ πολυχρόνιον ἀπουσίαν ἐπανέκαμψεν εἰς τοὺς κόλπους τῆς οἰκείας Πατρίδος, τότε ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν προστασίαν διατελούσης.

Ἐλθὼν εἰς Κέρκυραν ἡσπάζετο ἐφ' ἱκανὰ ἔτη τὸν πολιτικὸν βίον, διαπρέψας ἀείποτε ὡς ἀνὴρ ἀκρου πατριωτισμοῦ καὶ πολιτικῆς ἐκάνοτητος, καὶ ἀναβάς εἰς τὰ ὑψηλότερα τοῦ Κράτους ὑπουργήματα.

Διελθὼν καὶ τὸν βραχὺν τοῦτον πολιτικὸν βίον, ἐδόθη καὶ αὖθις εἰς τοὺς φιλολογικοὺς ἀγῶνας, ἐκδούς σὺν τοῖς ἄλλοις κατὰ τὰ ἔτη 1843—47 τὸν πολύτιμον Ἑλληνομνήμωνα, ἐν ᾧ κατεχώριζε πολλοὺς θησαυροὺς τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ, πρὶν δὲ τούτου ἔλαβε παρὰ τοῦ Ὁθωνοῦ Βασιλέως τῆς Ἑλλάδος τὸ χρυσοῦν τοῦ Σωτήρος παράσημον.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ 1845 ἔτους ἐπὶ τῶν εὐκλεῶν ἡμερῶν τοῦ ἐν Ἐπτανήσῳ Ἀρμοστεύοντος Σεῖτωνος ἀνηγορεύθη ἐκ δευτέρου ἱστοριογράφος ἐπίσημος τῆς Ἰονίου Πολιτείας, ἔκτοτε δὲ κατεγίνετο εἰς τὴν συλλογὴν τῶν τιμαλφῶν κειμηλίων τῆς ἱστορίας τῆς Κερκύρας, ὡς χειρογράφων, ἐπιγραφῶν, νομισμάτων¹⁵⁾ καὶ ἄλλων ἀρχαιολογικῶν ἐγγράφων, ἐν διαφόροις τῆς Ἑσπερίας Εὐρώπῃς Ἀρχείοις, καὶ

συμμαχικῶν, ἐτοιμολογῶν ἢ μᾶλλον ἐρμηνεύων τὴν Λατ. λέξιν *expers* διὰ τῆς Ἑλλ. δὲ οὐ μόνον, ἀποδίδει τοῦτο τῷ Μουστοξύδῃ, τάδε λέγων:

... Questo ingegnoso sospetto non è mio, ma di uno fra molti e bravi studenti dell'Università di Pavia, il giovine A. Mustoxidi Corcirese, ch'io son solito di chiamare il mio Plutarco, perchè sin d'ora, questa nascente speranza de' buoni studi sa un po' di tutto, e il sa bene.

15) Ἡ πρώτη σύστασις ἑξ. Νομισματολ. συλλογῆς χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ ἔτους 1829. Τὰ συλλεχθέντα τότε νομίσματα ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ πολυμαθοῦς Α. Μουστοξύδου, δυστυχῶς ὅμως ἀγνοεῖται ἡ ποσὶς καὶ ἡ ποσὶς ἀρχαῖα νομίσματα συλλέξαντες, ἤρπασεν ὁ σφοδρὸς αὐτοῦ ἀνὴρ.

ἰδίᾳ ἐν τοῖς τῆς Νεαπόλεως¹⁶⁾ καὶ Ἐνετίας ὑπαρχόντων, καὶ εἰς τὴν ἐκθεσιν αὐτῶν ἐν ἰδιαιτέρῳ συγγράμματι ὅπερ ἤρχισεν ἀλλὰ δυστυχῶς κατέλιπεν ἡμιτελές, μόνον ἐκ πεντήκοντα περίπου τυπογραφικῶν φύλλων συγκείμενον, καὶ τιμώμενον ἀντὶ τῆς εὐτελοῦς τιμῆς Δραχμῶν 3.ων.

Περὶ τὴν δύσιν τοῦ βίου ὁ Μουστοξύδης ἀναδείκνυται τὸ τελευταῖον, Ἄρχων τῆς ἐν Ἐπτανήσῳ Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως.

Τέλος ἐτελεύτησε τὸ ζῆν ἐν Κερκύρᾳ τῇ 17.ῃ Ἰουλίου 1860¹⁷⁾,

16) Τὰ Ἀρχαῖα αὐτὰ τῆς Νεαπόλεως περιεῖχον πλεῖστα ἄλλα χειρογράφα εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Κερκύρας ἀνήκοντα, ἐξ ὧν πολλὰ ν' ἀντιγράψῃ ἠδύνατο ὁ Α. Μουστοξύδης, εἰ ἡ ἀναδίφησις αὐτῶν ἦτο τοῖς πᾶσι περὶ τὴν Ἀρχαιολογίαν ἀσχολουμένοις προσίτη, ἀλλὰ πρὸς βλάβην ἡμῶν πάντα τὰ τῆς τῶν Ἀνδραγαθῶν ἐποχῆς ἐγγράφα ἦσαν ἐπὶ τοῦ πρώην Βασιλέως τῆς Νεαπόλεως ἐγκλειστα, καὶ πρὸς οὐδένα οὐδενὶ λόγῳ ἐπετρέπετο ἡ ἀναδίφησις αὐτῶν, ὥστε πολλὰ σπουδαῖα τῶν χρόνων ἐκείνων γεγνηότα ἔμειναν πάντῃ ἀγνοῦσθαι καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς ΚΚ. Μουστοξύδην καὶ Λούντσιν.

Ἀλλ' ἅμα ἰευθερίας ἡμέραι ἀνέτειλον ἐπὶ τῆς ταλαίνης Ἰταλίας, καὶ ἀκόλυτον εὐρον τῶν Ἀρχαίων τὴν εἰσδόν οἱ φιλόστοιχοι, ἀμέσως μετέβη ἐκ Γερμανίας εἰς Νεάπολιν, ἀναλαμβάνει τῆς Πρωσικῆς Κυβερνήσεως, πρὸς ἐξέτασιν ὧν ἐλέγομεν ἐγγράφων, ἀνὴρ εἰπερ τις καὶ ἄλλος ἐμπειρὸς περὶ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν καὶ ἐρμηνείαν, γνωστὸς εἰς τὸν Φιλολογικὸν κόσμον, ἔνεκεν πλείστον λόγου ἀξίων πονημάτων τὴν ἐν Ἑλλάδι Φραγκοκρατίᾳ διαλαμβαπόντων καὶ εἰς διαφόρους γλώσσας μετενεχθέντων, ὁ Κ. Ζηγ. Κέρουλος Hopf δ' νῦν συντάσσει ἐν Γερμανίᾳ πλήρη περὶ τῆς ἐν Κερκύρᾳ τῶν Ἀνδραγαθῶν δυναστείας πραγματείαν (τῇ βοηθείᾳ ἐνδὲ τῶν μᾶλλον διακεκριμένων νεωτέρων Κερκυραίων φιλόλογων) δι' ἧς μέλλει νέον φῶς νὰ ἐπιχύσῃ ἐπὶ σκοτεινοτάτης τῆς ἡμετέρας ἱστορίας περιόδου.

17) Κατὰ προγενεστέρην ἐποχὴν ἄλλος τις Ἀνδρέας Μουστοξύδης εἶχε τελευτήσῃ τὸν βίον, πλείστοι δὲ ὑπέλαβον ὅτι αὐτὸς ἦτο ὁ ἡμέτερος, ἐν οἷς καὶ ὁ συντάκτης τῆς ἐν Ἀθήναις ἐκδοδομένης ἐφημερίδος «Ἡλίου» δ'ς, πληροπορηθεὶς μικρὸν ὕστερον ὅτι ὁ Κερκυραῖος ἱστοριογράφος ζῇ, ὥδε πως γράφει περὶ αὐτοῦ:

Ἐν Ἀθήναις «Ἡλίου».

Εὐχαρίστως ἱμάσθωμεν ὅτι ὁ Ἀνδρέας Μουστοξύδης φιλόλογος ἀριστος καὶ συγγραφεὺς πολλῶν βιβλίων ζῇ, ἄλλος δὲ τις Α. Μουστοξύδης ἐτελεύτησε.

Εἰς τὸν Ἀνδ. Μουστοξύδην, κλέος ὄντα οὐ μόνον τῆς Ἐπτανήσου ἀλλὰ καὶ τῆς Ἑλλάδος, ὀφείλει ἡ Ἑλλάς καὶ τιμὴν καὶ περιθάλψιν. Ὁ πολυμαθέστατος Α. Μουστοξύδης ὑπῆρξεν ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς δουλείας μετὰ τ.ὺ Ἀδαμαντίου Κοραῖ ἢ ἀηδῶν ἢ ἀγγέλουσα τὸ ἔαρ τῆς Ἑλληνικῆς παλλιγενεσίας. Προτρέπομεν τὸν Ἰπουργὸν τῆς Δημ. Ἐκπαιδεύσεως νὰ ἐρευνήσῃ τὰ κατὰ τὸν Α. Μουστοξύδην, καὶ τὸν σιθασμὸν γέροντα εὐχαριστήσῃ καὶ περιθάλψῃ.

Ἀνὸς Μουστοξύδης ἐπιθυμῇ τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ Ἑλλὰς προσκαλεσάτω τὸν ἄνθρωπον τὸν Πανεπιστήμιον ἔχει τὸν ἀληθῆ Πρύτανιν ἐν τῇ Σχολῇ τῆς Ἀκαδημίας τῆς Ἀθηνῶν, καὶ τὸν ἀπανταχοῦ σφοδρὸν Ἑλλήνων τὸ καταγόντων.

ΙΑΚΩΒΑΤΤΙΟΣ
ΔΗΜΟΚΛΕΙΣ ΠΡΩΤΟΠΡΟΣΤΑΣ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΘΕΟΥΡΙΟΥ

ἐν μέσῳ γενικοῦ καὶ ἀπαρχμυθίου πένθους, κατὰ λήπιν προσφιλέ-
στατον μονογενῆ υἱὸν Μιχαὴλ τοῦνομα, προικισμένον δι' οὐκ ὀλί-
γων προτερημάτων καὶ μαθητεύσαντα ἤδη λίαν εὐδοκίμως ἐν τῇ
ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ, παρέχοντα δὲ τὴν χρηστὴν ἐλπίδα, ὅτι θέλει δει-
χθῆ ἄξιος τοῦ κλέους τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, συμπληρῶν καὶ ἐκδίδων
ὅσα τῷ ἐγκατέλιπεν ἀτελεῖ ἀνεκτίμητα κειμήλια, ἐπ' ὧφελείᾳ τῆς
Πατρίδος.

Ἐπὶ τοῦ νεκροῦ αὐτοῦ ὁ Πέτρος Βράϊλας Ἀρμένης, ἕτερος ἀγλαῆς
βλαστὸς τῆς Ἑλληνικῆς χώρας, ἀπήγγειλε, ἐντολῇ τῆς Κυβερνή-
σεως, περιεκτικώτατον καὶ κατανυκτικώτατον ἐπικηδίων.

Τοιοῦτος ἐν περιλήψει, ὃ φίλε ἀναγνώσα, ὁ φιλολογικὸς βίος τοῦ
ἡμετέρου περιφανοῦς συμπολίτου Ἀνδρέου τοῦ Μουστοξύδου, ὃς
«πολλοὺς μὲν μετ' αὐτὸν εἶχε, οὐδένα δὲ πρὸ αὐτοῦ» κατὰ τὸν
σοφὸν Βράϊλαν.

N. S. Z.

ΙΑΚΩΒΟΝ ΜΟΡΕΛΛΗΝ
ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΙΟΝ ΒΙΒΛΙΟΦΥΛΑΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΛΗΕΟΥΡΙΟΥ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟΝ ΑΒΒΑ

ΙΑΚΩΒΟΝ ΜΟΡΕΛΛΗΝ

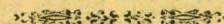
ΣΥΜΒΟΥΛΟΝ ΤΗΣ Α. Μ.

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΙΑΣ

ΙΠΠΟΤΗΝ ΤΟΥ ΣΙΔΗΡΟΥ ΣΤΕΜΜΑΤΟΣ

ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΕΝ ΕΝΕΤΙΑ ΒΙΒΛΙΟΦΥΛΑΚΑ

ΚΤΛ. ΚΤΛ. ΚΤΛ.

Προσφιλέστατε καὶ ἀξιότιμε Κύριε.

Περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν τεσσάρων ἵππων τῶν ἐκ νέου τὴν κυρίαν
πύλιν κοσμοῦντων τοῦ ἐν Ἑνέτιᾳ περιλάμπρου Ναοῦ, τοῦ Ἁγίου
Μάρκου», πολλὰ μὲν μετὰ τὰ ὑπὸ τῶν πάλαι ῥηθέντων καὶ ἐναγ-
χος ἐπανελήφθησαν, ἀλλ' οὐδὲν ἦττον οὐπω τὸ ἀντικείμενον προ-
σηκόντως διεφωτίσθη, ὥστε ἔωλος ὅλως καὶ περιττὴ ν' ἀποβαίνει
πᾶσα περαιτέρω περὶ τούτου διάλεξις. Ὅθεν δὲν διστάζω καὶ γὰρ νῦν
ἐκθέσω τινὰς περὶ τούτου δοξασίας μου, ἃς περ ἀφιερῶ ἱμῖν, τῷ
ἀξιότιμῳ καὶ ἀκραίφονε τῶν Μουσῶν θεράποντι, σεβασμοῦ καὶ ἀ-
γάπης τεκμήριον.

Πρὸ τριῶν ἑκατονταετηρίδων ἤδη ὁμολογεῖται ὑπὸ τινων μὲν,
ὡς πιθανὴ εἰκασία, ὑπὸ τινων δὲ, ὡς ἀλήθεια ἀνμφίλογος, ὅτι οἱ
περὶ ὧν πρόκειται ἵπποι ἐτοποθετήθησαν πρῶτον ἐπὶ τῆς ἐν Ῥώμῃ
τῷ Νέρωνι ἰδρυθείσης ἀψίδος, δι' ἣν κατὰ τοῦ Τηριδάτου, τῆς Ἀρμε-
νίας ἡγεμόνος, ἤρατο νίκην, καὶ ὅτι περὶ Κωνσταντίνου μετ' ἐνέ-
χθησαν εἰς τὴν ἐπ' αὐτοῦ κτισθεῖσαν ὁμώνυμον πόλιν. Τεκμαί-
νονται δὲ τοῦτο ἐκ νομισμάτων τινῶν, ἃτινα κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ

Αὐτοκράτορος τούτου κοπέντα, φέρουσιν ἐντετυπωμένην θριαμβευτικήν ἀψίδα μεθ' ἵππων, ἐν τῷ αὐτῷ βήματι καὶ τῇ στάσει, ἐν ἣ καὶ οἱ ἡμέτεροι οὔτοι.

Ἀλλὰ πρῶτον, πόθεν δῆλον ὅτι οἱ ἐπὶ τοῦ νομίσματος εἰκονισμένοι τέσσαρες ἵπποι ἦσαν ἐξ ὀρειχάλκου; Τί τὸ ἐπέχον ἡμᾶς νὰ εἰπωμεν μετὰ τοῦ Ἑλλήνος ἐπιγραμματοποιοῦ ὅτι καὶ ἄρμα καὶ ἡνίοχος καὶ ἵπποι καὶ ζυγὸς καὶ ἡνία καὶ μᾶστιξ καὶ ἡ ἐπ' αὐτοῦ νίκη ἦσαν ἐξ ἐναντίας ἐκ μαρμάρου; εἴτα τὸ βῆμα καὶ ἡ στάσις τῶν ἵππων τοσοῦτον ἄρα ἐξοχοί εἰσιν, ὥστε ἀδύνατος ν' ἀποβαίνη ἡ παράστασις αὐτῶν παρὰ πλείονων τεχνητῶν, ἐπιμελῶν τῆς φύσεως μιμητῶν; Τὰ ἀρχαῖα ὀρειχάλκινα τεχνουργήματα μάλιστα οἱ πολῦτιμοι λίθοι καὶ τὰ τε Ἑλληνικὰ καὶ Ῥωμαϊκὰ νομίσματα, παρέχουσιν ἵππους τὴν αὐτὴν στάσιν ἔχοντας τῶν ἐν Ἑνετίᾳ τούτων ἄρα, ἐὰν ὁ ῥηθεὶς λόγος ἰσχύῃ, δυνάμεθα εἰς ἐπὶ ἀρχαιοτέραν ν' ἀγάγωμεν αὐτοὺς ἐποχὴν, ἢ νὰ συμπεράνωμεν ὅτι, ὥσπερ τὸ Ὀμηρικὸν Ἀγαμεμνόνειον σκῆπτρον, μετέβαινον ἀπὸ Ἡγεμόνος εἰς Ἡγεμόνα, καὶ ἀπὸ ἔθνους εἰς ἔθνος.

Τῷ ὄντι Παῦλος ὁ Ῥαμνοῦσιος ὑπέλαβεν ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος ἦρεν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἀψίδος τοῦ Τραϊανοῦ, ὁ Τραϊανὸς ἀπὸ τῆς τοῦ Δομετιανοῦ, ὁ Δομετιανὸς ἀπ' ἐκείνης τοῦ Νέρωνος, καὶ οὗτος τελευταῖον ἀπὸ τῆς ἀψίδος τοῦ Αὐγούστου ¹⁾. Καὶ διατί ποτε τοῦτο; Διότι ἐν τῷ ἔμπαλιν τῶν νομισμάτων εἰσὶν ἐντετυπωμένοι ἀψίδες, ἵπποι καὶ ἄρματα, ὡσανεὶ ἐν τῷ αὐτῷ συρροῇ διδασκάλων ἐξόχων, μετὰ τῆς χαρᾶς τῶν μεγαλοπρεπῶν καὶ δημοσίων ἀγώνων, ἐν μέσῳ τῶν σκύλων ἀπείρων νικῶν, τοσαύτη ἀγαλμάτων ἐν Ῥώμῃ σπάνις ὑπῆρχεν, ὥστε ν' ἀναγκάζωνται νὰ φιλονεικῶσι περὶ τῆς αὐτῶν κατοχῆς, ἐν ᾗ μάλιστα καὶ ἐν αὐτῇ τῆς Αὐτοκρατορίας τῇ παρακμῇ, αἱ πλατεῖαι αὐτῆς ἐκοσμοῦντο ἐξ ὀγδοήκοντα τεσσάρων ὀρειχαλκίνων ἵππων, ὡς μαρτυρεῖ Π. ὁ Οὐτίκτωρ ²⁾.

Ὁ τύπος λοιπὸν ἐνὸς καὶ μόνοι νομίσματος δὲν ἀρκεῖ ἵνα τὸ μνημεῖον ἀναχθῇ εἰς τὴν τοῦ Νέρωνος ἐποχὴν.

Ἀλλὰ τὴν δόξαν ταύτην ὑπὸ Σεβαστιανοῦ Ἐρίτζου ἀνανεωθείσαν, καὶ μετὰ πλείονος πολυμαθείας τῶν πρὸ αὐτοῦ ἐπιστηριχθείσαν ¹⁾, πλείοι οἱ ἄχρι τοῦδε ἡσπάσθησαν ἱστορικοὶ καὶ φιλόλογοι, ξένοι τε καὶ ἐμογενεῖς, ὧν ἔργον ἂν εἴη, διὰ τὸ πολυάριθμον, ἀνενεγκεῖν ἐνταῦθα τὰ ὀνόματα, καὶ τοὶ πολλῶν ἐξ αὐτῶν ἐντιμον θέσιν ἐν τῇ φιλολογίᾳ κατεχόντων καὶ φήμης οὐ τῆς τυχεύουσας ἐπαξίως ἀπολαύοντων. Οὐδὲν ἦττον δὲν δυνάμεθα δύο ἐκ τούτων νὰ διέλθωμεν ἐν σιγῇ, τὸν Ἀντώνιον, δηλονότι, Ζανέττον καὶ τὸν Κόμ. Λεοπόλδον Κικονιάρων, προσπαθήσαντας νὰ ἰσχυροποιήσωσιν, εἰ δυνατόν, τὴν δόξαν ταύτην διὰ καινῶν ἐπιχειρημάτων, ἅπερ οὐκ ἀπίθαινα ἔδοξεν αὐτοῖς, καὶ ἅτινα διαφέρει ἡμῖν νὰ βασανίσωμεν ἕκαστον ἰδίᾳ ²⁾.

Λέγουσι λοιπὸν ὅτι αἱ ἐν τῇ χύσει τῶν ἡμετέρων ἵππων ἀναφανόμεναι ἀτέλεια ἀρμόζουσιν εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Νέρωνος, καθότι ἐκ πολλῶν ἀδιαφιλονεικῆτων τοῦ τε Πλινίου καὶ τοῦ Σουετωνίου χωρίων, μαρτυρεῖται ὅτι οὐκέτι κοινὴ ἦν τότε ἡ χωνευτικὴ τῶν ὀρειχάλκων τέχνη. Ἀλλ' ἐνταῦθα δωρεὰν ὁ Σουετώνιος ἐπάγεται, διότι οὗτος τηρεῖ πλήρη ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου σιωπὴν τὸ δὲ χωρίον τοῦ Πλινίου ἀντιστρατεύεται ἴσως κατὰ τῶν ἀτόπως εἰς ἰδίαν ἐπικουρίαν ἐπικαλεσθέντων αὐτό. Ἀφηγεῖται ὁ ἱστορικὸς ὅτι ὁ Ζηνοδώρος μετεπέμθη ἐκ τῆς Γαλατίας ἵνα τὸν κολοσσὸν τοῦ Νέρωνος κατασκευάσῃ, ἀλλ' ὅτι τότε δῆλον ἐγένετο ὅτι ἡφάνισται ἡ χωνευτικὴ τῶν μετάλλων τέχνη, ἂν καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος διατεθειμένου ὄντος νὰ παράσχῃ ἐν ἀφθόνοις χρυσὸν τε καὶ ἄργυρον, τοῦ δὲ Ζηνοδώρου οὐδ' ὅπως οὖν τῶν ἀρχαίων ἐλαττωμένου κατὰ τὴν τέχνην τοῦ ἐργάζεσθαι προπλάσματα καὶ τοῦ γλύπτειν μάλιστα δὲ ὅσον οὗτος ἐν ταύτῃ διέπρεπε, τοσοῦτ' ἄλλοι διατρανώθη τῆς τέχνης ἡ ἀπώλεια ³⁾. Ἀλλ' αἱ λέξεις «Statua indicavit interiisse fundendis aeris scientiam» πολλαχῶς ὑπὸ τῶν μεταφραστῶν ἐρμηνεύονται, τινῶν μὲν, ὅπως ἀπολωλυῖαν ἡγουμένων τὴν χωνευτικὴν τῶν μετάλλων τέχνην, καὶ ἐκ μαρμάρου τὸν κολοσσὸν ὑποτι-

1) Discorso sopra le medaglie degli antichi p. 97 e 98, quarta ediz.

2) Delle antiche statue Greche e Romane I. II. Dei quattro cavalli riposti sul Frontone della Basilica di S. Marco Ven. 1813 m. 4.

(1) De Bello Constant. L. III.

(2) De Region. Urbis Romae.

θέντων ¹⁾, τινῶν δὲ εἰκάζοντων ὅτι οὐκέτι γνωστός ἦν ὁ τρόπος τοῦ συγκιρᾶν, καὶ ἐν ταῖς ἀπαιτουμέναις ἀναλογίαις τὰ μέταλλα μιγνύειν, ὥστε ν' ἀποβῇ θρεῖχαλκος ἄριστος, καὶ ἄλλων ἐπὶ τέλει ἰσχυρίζομένων ὅτι ἡ ὑπὸ Νέρωνος ἀπαιτηθεῖσα τοῦ θρεῖχαλκου ποιότης, ἦν κράμα μεγάλης ἀξίας καὶ σπάνιον ²⁾.

Ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν ἀπροσδιόνυσοι ὅλως εἰσὶ τοῦ Πλινίου αἱ λέξεις, οὐδ' οἱ ἡμέτεροι ἵπποι διὰ τε τὴν ὕλην, ἐξ ἧς σύγκεινται, καὶ τὴν μορφήν αὐτῶν, δύνανται ν' ἀναχθῶσιν εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν, κατ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἱστορικοῦ τὴν μαρτυρίαν, ἀμφεβάλλετο ἂν χαίρωνα ἦσαν τὰ ἐξ θρεῖχαλκου κατασκευάσματα διὰ τὴν ὕλην, ἢ τὴν τέχνην.

Ἀλλ' ἔγωγε οἱ αἱ λέξεις: «*Interiisse fundendis aeris scientiam*» ἐννοοῦσι τὴν ἀπώλειαν ἢ τὴν παρακμὴν τῆς χωνευτικῆς τέχνης; θέλει τότε ῥηθῇ ὅτι χάριν τοῦ Ζηνοδώρου ἀναγεννηθεῖσα, ἀδύνατον ἦτο καὶ νὰ τελειοποιηθῇ παρעוּת, καὶ ἐντεῦθεν τὰ ἐν τῇ χύσει τῶν ἵππων ἐμφαινόμενα ἐλλείμματα, δι' ἐπιστάτων τεμαχίων κεκαλυμμένα.

Ἀλλ' ἡ θριαμβευτικὴ ἀψις, ἐφ' ἧς τεθειμέναι κατὰ πρῶτον φημίζονται, ὑπὸ τῆς κολακείας, τῆς Γερουσίας, ἀφιερῶθη τῷ Νέρωνι, πέντε ἢ ἐξ ἑτῇ πρὶν ὁ τύραννος διὰ τῶν ἐρεπίων τῆς ἐμπρησθείσης πατρίδος οἰκοδομήσῃ τὴν χρυσὴν κκλουμένην οἰκίαν, καὶ ἐπομένως ὁ Ζηνοδῶρος ἐκ Γαλατίας μεταπεμφθῇ, ἵνα κατασκευάσῃ τὸν ἐπὶ τοῦ νάρθηκος αὐτῆς μέλλοντα νὰ τεθῇ κολοσσόν ³⁾. Καὶ ἂν πᾶσαι αἱ ὑπ' αὐτοῦ πρὸς ἀναξωποίησιν τῆς χωνευτικῆς τέχνης καταβληθεῖσαι προσπάθειαι, ἀνωφελεῖς ἀποβάσαι, ἔτι μᾶλλον ἀπέδειξαν τὸν παντελῆ μᾶρασμόν καὶ τὴν ἀπώλειαν, ἐν ποίᾳ ἄρᾳ γε καταστάσει ἐλλόγως πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὑπῆρχε πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ Ζηνοδώρου εἰς Ῥώμην; Καὶ εἰσὶν ἄρᾳ γε πραγματικῶς τηλικαῦται τῶν ἵππων αἱ ἀτέλειαι, ὥστε εὐσυνειδήτως ν' ἀποδοθῶσιν εἰς τοσοῦτῃ ἀτυχῇ καὶ ἀθλίᾳ ἐποχῇ.

1) Nardini Roma Vetust. L. III. c. 22. Donat. De Urbe Roma. L. III.

2) Ciamb. Adriani Lett. al Vass. Tirab. Della Letter. Ital. Tom. VI. L. 1. c. 11.

3) Tacit. Ann. L. XII § 41 XV § 42.

Ὁ Νέρων βουλόμενος νὰ κατασκευάσῃ ἑαυτῷ ἀνδριάντα, ἐκατὸν καὶ δέκα κυβικῶν ποδῶν τὸ ὕψος, μεγάλων καὶ ὑψηλῶν ὀρεγόμενος, ἀναγκάζεται πρὸς τοῦτο νὰ μεταχειρισθῇ τοὺς συγχρόνους αὐτοῦ, καὶ οὐδὲν ἕτερον δύναται νὰ πράξῃ, ἢ νὰ προσκαλέσῃ τὸν ἄριστον τῶν καλλιτεχνῶν, ἐκείνον, ὃν περ ὁ Πλίνιος θαυμάζων, τοῦ Καλάμιδος ἐφάμιλλον ἀποκαλεῖ, τὸν Ζηνοδῶρον, δηλονότι, ὃν ὁ Κόμ. Κικονιάρως ὑποπτέυει ὅτι ὑπῆρξε πρακτικὸς μόνον χωνευτῆς ἐπὶ ἄλλοτρίων προπλασμάτων.

Ἀλλὰ περὶ ἐτέρου εἵδους μνημείου προκειμένου, εἰκός ἐστι νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ Νέρων σφόδρα φιλόδοξος, ὅστις μετὰ πρωτοφανοῦς ἱεροσυλίας ἤρπασεν ἐκ Δελφῶν ὡς 500 θεῶν τε κἀνθρώπων θρεῖχαλκινα ἀγάλματα, ὅστις οὐ μικρὸν εἰς τὰς ὥραιάς τέχνας ἤρεσκετο ¹⁾, οὐδέποτε ἤθελεν ὑπομείνει πρὸς τιμὴν τοῦ νὰ προτιμηθῶσι τὰ δύσμορφα ἔργα τῆς ἐποχῆς του, τῶν πάντοθεν διαλαμπόντων ἀριστουργημάτων τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης.

Ἔτι πρὸς, ἐκ τῶν ἐν τινι οἰωδῆποτε ἔργῳ ἀναφαινομένων ἐντελειῶν, δυνάμεθα μὲν νὰ εἰκάσωμεν ἂν καθ' ἣν κατεσκευάσθη ἐποχὴν, εὐτυχῶς ἔθεραπεύετο ἡ τέχνη εἰς ἣν ἀνήκει, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα καὶ ἀντιστρόφως ἐκ τῶν ἐλαττωμάτων αὐτοῦ ὅμοιον νὰ πορισθῶμεν συμπέρασμα. Ἀδίκως ἡ τεχνήτου τινος ἀπειρία ἤ πασιν ἤθελε τοῖς συγχρόνοις αὐτοῦ ἐπινεμηθῇ, καὶ ἀδίκως ἴσως ἤθελε τις αὐτὸν αἰτιαθῇ ὅτι δὲν ἤχθη εἰς πέρας τῶν ἵππων ἢ χύσις, διότι συμβαίνει πολλάκις ἕνεκεν ἐξωτερικῶν αἰτιῶν νὰ ψυχραίνηται τὸ τηχθὲν μέταλλον.

Πρὸς τοῦτοις ἵνα ἀποφασίσωμεν ὅτι ἡ τέχνη παρήκμαζε καθ' ἣν ἐποχὴν κατεσκευάσθησαν οἱ ἡμέτεροι ἵπποι, δὲν πρέπει νὰ παραβάλωμεν αὐτοὺς πρὸς τὰ ὑπὸ τῶν νεωτέρων παρεχόμενα παραδείγματα, πρὸς οὓς μέγα ἢ τε ἐκ τοῦ χωνεύειν τὰ τηλεδόλα ὑπ' αὐτῶν ἀποκτηθεῖσα πράξις, καὶ ἡ εἰς τὰς χημικὰς θεωρίας πρόοδος δίνησιν, ἀλλὰ πρὸς τὰ ἀρχαῖα ἐκείνα, ἅτινα ἄχρις ἡμῶν περιῆλθον.

Μεταξὺ τούτων δὲ, τὸ ἡμέτερον μνημεῖον οὐ μόνον διὰ τε τὸν ἀριθμὸν καὶ τὸ μέγεθος διαπρέπει, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν Ἑρκλειω-

τικῶν καὶ ἄλλων παραπλησίων τεχνουργημάτων, μετὰ μεγίστης δυσκολίας ἤθελεν εὑρεθῇ ἀγαλμα μὴ ἔχον ἐλλείμματά τινα, κεκαλυμμένα ὑπὸ τεμαχίων τινῶν λεπτῶς ἐντεθειμένων.

Ἀλλ' ἐνταῦθα ἕτεροι λόγοι παρευθὺς ἀναφύονται· α'. αὐτῇ τῶν ἵππων ἡ ἐπιχρύσωσις δείκνυσιν ὅτι ἀνήκουσιν εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ὑπερενίκια τῆς ἀπλότητος ἡ μεγαλοπρέπεια, τῆς Ῥωμαϊκῆς σεμνότητος καὶ τῆς Ἀττικῆς γλαφυρότητος ἡ Ἑῶα πολυτέλεια· β'. τῷ Νέρωνι μεγάλως τὰ ὀρειχάλκινα τεχνουργήματα ἤρεσκον· γ'. οἱ ἵπποι ἐστερημένοι ὄντες εὐκινήτου τινὸς καὶ ξηροῦ, φαίνονται μᾶλλον Ῥωμαῖκοι ἢ Ἑλληνικοί.

Χωρὶς νὰ προσέξωμεν εἰς ὅ,τι διαρρήδην ὁ Γουάσκος βεβαίῳ, ὅτι διὰ τὴν κακὴν πρὸς τὸ καλὸν αἴσθησιν τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ἐκαλύφθησαν ἐκ χρυσοῦ ¹⁾, καὶ πιστεύοντες καὶ αὐτοὶ ὅτι ἅμα ἐκ τοῦ χωνευτηρίου ἐξεληόντων, ὁ χρυσοὺς καὶ ὁ ἄργυρος, παρώρμησε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ὅταν μᾶλλον ἀκμαῖαι ἦσαν αἱ τέχναι, νὰ ἐπιχρυσῶσι τοῦλάχιστον τ' ἀγάλματα, ὁπότεν ἀδύνατον ἦν νὰ κατασκευάσωσιν αὐτὰ ἐκ χρυσοῦ παγίου. Καὶ τῷ ὄντι κατὰ τὴν εὐδαίμονα ἐκείνην τοῦ Περικλέους ἐποχὴν, τὸ ἐν Δελφοῖς τοῦ Ἀπόλλωνος μαντεῖον πλήρες ἦν ἀγαλμάτων ἐπιχρύσων, πάντοθεν τῆς Ἑλλάδος εἰς αὐτὸ ἀφιερωθέντων, καὶ δύο ἑκατονταετηρίδας περίπου πρὸ τῆς τοῦ Νέρωνος εἵχεν ὑπὸ Μανίου Ἀχιλίου Γλαβρίωνος ἀνατεθῇ ἐν τῷ ἐν Ῥώμῃ Ναῷ τῆς Εὐσεβείας ἡ ἐπιχρυσος εἰκὼν τοῦ γεννήτορος αὐτοῦ ²⁾· ὁ Πλούταρχος ἐν τῷ περὶ δόξης Ἀθηναίων λόγῳ ³⁾, ὁμιλεῖ περὶ τῶν ἐν Ἀθήναις χρυσωτῶν καὶ πλακωτῶν ἀγαλμάτων· ὁ Λίβιος ἀναφέρει ὅτι Περσεὺς ὁ Βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας αἰσθανόμενος τοὺς πολεμίους προσεγγίζοντας, ἔπεμψεν εἰς Πύδναν ἐν τάχει πάσας τὰς ἐπιχρύσους εἰκόνας ⁴⁾· ὁ Κικέρων ὑποδείκνυσιν ἐν τῷ Καπιτωλίῳ πλῆθος ἐφίππων ἐπιχρύσων ἀνδριάντων ⁵⁾· ὁ Οὐέρουβιος διδάσκει ὅτι τῶν Ναῶν τὰ ἀετώματα ἔθος ἦν δίκην Τυρ-

ρηνῶν νὰ κοσμῶνται ἐξ ἀναγλύφων ἐκ κρητίδος ἢ ἐπιχρύσου ὀρειχάλκου, ¹⁾ ὅπως μὴ καταχρασθῶμεν τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν, καὶ πάντα τοῦ Παυσανίου τὰ χωρία ἀνεγνώμεν, ἐνθα οὗτος μνείαν ποιεῖται τῶν λέξεων : « ἄδριδος ἐπιχρυσος ».

Ἐὰν δὲ ὁ Νέρων εἶχε μεγάλην τινὰ πρὸς τὰ ὀρειχάλκινα τεχνουργήματα τάσιν, μικρὸν τοῦτο διαφέρει, οὐδ' ὀρίζει ποσῶς ἐξαιρετικὴν ἐποχὴν. Ἀφ' ἐτέρου ὁ Πλίνος δὲν λέγει ὅτι αὐτῇ ἡν ἰδιαίτερα τοῦ Αὐτοκράτορος κλίσις· ἀφηγεῖται μόνον ὅτι τοσοῦτον ἡγάπων τινὲς τοὺς ἐκ Κορινθιακοῦ μετάλλου ἀνδριάντας, ὥς' ἔφερον πάντοτε αὐτοὺς μεθ' ἑαυτῶν, καὶ ἀναφέρει ἐν τοῖς ἐμπροσθεν χρόνοις Ὀρτήσιον τὸν ῥήτορα ὅστις εἶχε πάντοτε μεθ' ἑαυτοῦ μίαν Σφίγγα, οἱ ἂν ἐπορεύετο, τὸν Γάϊον Κέστιον, ἐπὶ Τιβερίου Ἰπατον, ὅστις, καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς μάχαις εἶχε πλησίον τοῦ ἀγαλμα, καὶ τὸν Μάρκον Βροῦτον, ὅστις τὰ μέγιστα ἡγάπα νεανίσκον τινὰ, ἔργον τοῦ Στρογγυλίωνος αὐτοῦ ἐκείνου, ὅστις ἐποίησε τὴν τοσοῦτω τῷ Νέρωνι προσφιλεῖ εὐκνημον Ἀμαζόνα ²⁾.

Ἀπολείπεται ἤδη ἡ τελευταία εἰκασία, ἥτις ἀδύνατον δίχα τῆς τῶν ἄλλων δύο βοηθείας νὰ διατηρηθῇ, ἡ ν' ἀποδείξῃ τι ἀφ' ἑαυτῆς.

Ἡ Ῥώμη ἔτρεφεν ἐκλεκτὰς ἀγέλας Θεσσαλικῶν, Ἡπειρωτικῶν, Σικελιανῶν καὶ Καπαδόκων ἵππων, οὐδ' ἐννοῶ διατὶ οἱ Λατίνοι ποιηταὶ ἤθελον ἀπεικάζει τὴν ὠραίαν φύσιν ἵνα περιγράψωσι, καὶ οὐχὶ οἱ τεχνῖται ἵνα γλυψῶσιν αὐτούς.

Καὶ ὁμῶς οἱ τεχνῖται οὗτοι ἦσαν Ἕλληνες ἢ ἑμιμοῦντο τὴν τέχνην αὐτῶν· ἐκτὸς τούτου ἐξέστῳ ἀνθρώπῳ, ὅστις εἶδεν εὐθαρσεῖς καὶ ζωηροὺς καὶ τρέχοντας ἐν τοῖς πεδίοις τοὺς Ἑλληνικοὺς ἵππους, νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ προκατάληψις ἀπατᾷ πολλάκις καὶ τὸ μᾶλλον ἐξοικειωμένον ὄμμα καὶ πνεῦμα καὶ καθ' ὅσον ἀποβλέπει τὰς ὠραίας τέχνας.

Ἀλλὰ τοσαύτη δξύτης καὶ τοσαύτη πολυμάθεια δαπανηθεῖσαι ἵνα εἰς τοῦ Νέρωνος τὴν ἐποχὴν τὸ ἡμέτερον μνημεῖον ἐγγραφῇ,

1) Essais sur les Statues p. 132.

2) Valerius Maxim. L. VIII. 15 Cicero de Orat. L. III. Livius XL 34.

3) Della gloria degli Antoniesi.

4) Libr. XIV. 6.

5) Epist. ad Att. VI. L. 1.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΩΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

πόθεν ἄρα ἔλκουσι τὴν ἀρχήν; Ἐκ τοῦ νομίσματος. Ἀλλ' ἀφ' οὗ ἀνεσκευάσαμεν αὐτάς, βασανίσαντες ἐκάστην ἰδίαν, ἐάν, κατὰ τύχην, δὲν ἐπιτύχωμεν πληρέστατα, αὐταὶ ὥσανεὶ φύλλα ἀφ' ἑαυτῶν ἀποξηραίνονται ἅμ' ἀνατραπέντος τοῦ κορμοῦ, οὗ πῆριξ ἐφύοντο· διότι δὲν εἶναι ποσῶς ἀληθές ὅτι ἐν τῷ νομίσματι τοῦ Νέρωνος, οἱ μεταξὺ τῶν δύο παρεστωσῶν νικῶν κείμενοι ἵπποι ὁμοιάζουσι κατὰ τὸ βῆμα τοὺς ἡμετέρους, ἐπειδὴ, ἐν ᾧ δύο ἐκ τούτων τινάσσουσιν εἰς τὸν ἀέρα τὸν δεξιὸν ἐμπρόσθιον πόδα, καὶ δύο τὸν ἀριστερὸν, ἐκείνοι ἐκ συμφώνου καὶ οἱ τέσσαρες τὸν αὐτὸν πόδα ἀνυψοῦσι. Δύναται δέ τις νὰ πληροφορηθῇ περὶ τούτου, βλέπων οὐ μόνον τοὺς ὑπὸ Ἀγγέλωνος καὶ Βεγέλου ¹⁾ ἐγχαραχθέντας πίνακας, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς ἔτι τοὺς ὑπὸ Ζανέττου καὶ Βελωρίου, οἵτινες οὐδὲν ἥττον ἐπάγονται ὡς ἰσχυροὶ καὶ ἀξιόπιστοι μάρτυρες τῆς δόξης πρὸς ἡν ἐναντίοι ἐκηρύχθημεν.

Ἀλλ' ἐὰν ἀξία ᾖ αὕτη νὰ καταπολεμηθῇ δι' αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ὁ χρόνος καὶ ἡ φήμη τῶν ἐπιστηρικτῶν αὐτῆς εἶχεν, οὕτως εἰπεῖν, καθιερώσει αὐτήν, ἐὰν καὶ διὰ μόνον εἰκασιῶν ἔπρεπεν ἀσφαλεστέραν τινὰ νὰ ζητήσωμεν ὁδὸν, ἵνα ἐπιφανεστέραν ἀναδείξωμεν τοῦ μνημείου τὴν ἀρχήν, διὰ τίνος ὑπομονῆς ἤθελέ τις δυνηθῇ πάσας νὰ ἐξετάσῃ τὰς ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐξεμποληθείσας φληναφίας; Ἰποτίθεται ὅτι ἡ ἀψὶς ἀφιέρωθη τῷ Νέρωνι, χάριν οὗ ἀπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀρμενίας θριάμβου κατήγαγε; καὶ ἰδοὺ ὅτι ὁ Τηρηδάτης δωρεῖται τοὺς ἵππους τῷ Νέρωνι, ἢ ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἀποκτώσιν αὐτοὺς ἐν Περσίᾳ ²⁾.

Ὁμολογεῖται πρὸς τινος ὅτι κατεσκευασμένοι εἰσὶν ἐκ Κορινθιακοῦ μετάλλου, καὶ ἰδοὺ ἕτερος φάσκων ὅτι ἐχύθησαν ἐν ταύτῃ τῇ πόλει, καὶ ἐντεῦθεν μετνηχθήσαν ἐπὶ τῆς ἀψίδος τοῦ Σεπτιμίου Σεβήρου ³⁾. Προσφέρει ὁ Κυνίσκος τῷ Διὶ ὀρειχαλκίνοις ἵππους εἰς τεκμήριον ἧς ἐν Ὀλυμπίᾳ ἤρατο νίκης; οὗτοί εἰσιν οἱ ἡμέτεροι, καὶ

ἀδιάφορον ἂν καὶ μετὰ τὸν Νέρωνα ὑπῆρχον ἐν τῷ αἰθρίῳ τοῦ Ναοῦ, ἐνθα κατὰ πρῶτον ἐτέθησαν ¹⁾.

Ὁ Λύσιππος κατασκευάζει χάριν τῶν Ῥοδίων τέσσαρας ἵππους ἵνα εἰς τὸ ἄρμα τοῦ Ἡλίου ἐπιζευχθῶσιν; οὗτοι μεταβαίνουσιν ἐπὶ τῆς ἀψίδος τοῦ Νέρωνος, ἐὰν καὶ Δίων ὁ Χρυσόστομος ὑποδείκνυσιν αὐτοὺς πολλὰ ἔτη ὕστερον ἔτι κείμενους ἐν τῇ ἀρχαίᾳ αὐτῶν θέσει ²⁾.

Ἀναφέρεται ὁ Λύσιππος; καὶ ὁ Νέρων καὶ ὁ Τηρηδάτης πρὸς αὐτὸν, πρὸ τεσσάρων ἡδὴ αἰῶνων τεθνηκότα, ἐπιβάλλουσι τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀξιολόγου τούτου ἔργου, ὅπερ ἡμεῖς θαυμάζομεν ³⁾. Ἀνώνυμός τις τοῦ ιγ'. αἰῶνος, ἐν τινι μυθῳδεὶ καὶ γελοίᾳ αὐτοῦ διηγήσει, ἀναφέρει ὅτι «in quatuor partis templi, τοῦ πύργου, «*Ὁ Ἄγιος Ἀγγελος*», fuere quatuor cavalli aerei deaurati» καὶ τοῦτο ἀρκεῖ τῷ Μοντφωκὸν ἵνα διαβεβαιώσῃ ὅτι μετνηχθήσαν ἐνταῦθα ἐκ Ῥώμης, ὥσανεὶ ἡ δόμθυμος ὁμολογία καὶ ἡ ἀξιόπιστοτέρα πολλάκις παράδοσις τῶν συγγραφέων, μὴ καθαρῶς καὶ περὶ τοῦ σκύλου τούτου τῆς Ἑνετικῆς νίκης ὁμίλουν ⁴⁾. Ἀλλὰ μὴν ἐν ἀμάρτημα συνεπιφέρει καὶ ἄλλα, καὶ ἐν ᾧ εἴτε διὰ νωχέλειαν, εἴτε δι' ἀμάθειαν ἀεὶ τ' αὐτὰ ἐπαναλαμβάνονται, ἀδιάφορον ἐὰν τοῦ ἀτυχοῦς κοινοῦ ἡ εὐπιστία ἐξαπατᾶται, ἢ ἀθλίως καπηλεύεται ἡ ἀλήθεια, ἀρκεῖ τις νὰ σφετερισθῇ φήμην λογίου.

Μετὰ τσαῦτα ἡδὴ ψεύδη, ἅτινα περὶ τῶν ἵππων τούτων ἐλέχθησαν, τίς θέλει τολμήσει τοῦ λοιποῦ νὰ διαλάβῃ περὶ τοῦ μνημείου τούτου, πρὸς ὃν νὰ μὴ δύνηται τις νὰ ἀποτείνῃ τὸ τοῦ Ποιητοῦ;

«Στάς ἵππων προπάροιθε

Αὐτῶν δ' ἀψάμενος γαιήοχον ἐνοστήγαιον

ὁμνυθὶ μὴ μὲν ἐκὼν τὸ ἐμὸν δόλῳ ἄρμα πεδῆσαι ⁵⁾».

1) *Istoria Augusta Thesaurus Brandeburgiensis*.

2) Pietro Giustin. *Storia di Ven.* L. 11. *Sanato*, Vite dei Duchi di Venezia. Sansov. Ven. descr. p. 12 e p. 374 Choiseul de L'ecoust de l'infl des Croisades p. 147.

3) *Sobry Poétique des Arts*.

1) *Patin Thes. Maur.* p. 94. *Dione Cass. L. XLVII A. Stellæ Elogia*.

2) *Ramn. Coc. cit.*

3) *De—Brosses Lettres sur l'Italie Tomo I.* p. 231.

4) *Diar. Ital. C. IV Ficaroni osservaz. al Diar. del Montf.* p. 9. *Foscarini*

Ἀλλὰ τοσοῦτον ἄρα ἀσήμεντοί εἰσιν οὗτοι οἱ ἵπποι, ὥστε οὐδὲ μνείαν νὰ ποιήσῃ περὶ αὐτῶν πρέπει ἡ ἱστορία, ἢ θέλομεν ἀφίσει αὐτοὺς γυμνοὺς καὶ τῶν κοσμημάτων ἐκείνων, ἅτινα ὁπωσδήποτε αὐτοῖς χορηγηθέντα, ἐχρησίμευσαν ὁμῶς, οὕτως εἰπεῖν, ἵνα μεγεθύνωσι τὴν ἀξίαν καὶ ἐφελκύσωσι τοῦ παροδίου τὴν προσοχήν; Οὐχὶ βεβαίως. Καθαρισθέντων ἐκ τῆς κόπρου, ἐν ᾗ περιστυλίσσοντο, πειρασόμεθα νὰ καταδείξωμεν αὐτοὺς λαμπροτέρους τοῦλάχιστον, ἂν οὐχὶ περιφανεστέρους, καὶ νὰ ποιήσωμεν ὥστε ὑπὲρ αὐτῶν νὰ ἰσχύσῃ ἡ κριτικὴ, ἂν ὅχι ἡ εὐφυΐα.

Λέγουσι λοιπὸν οἱ Ἕνετοί, ὅτι οἱ ἵπποι οὗτοι ἀφηρέθησαν ἐκ τοῦ ἵπποδρομίου, καὶ ἐν τῷ ἵπποδρόμῳ ἵπποι τέσσαρες τὸν ἀριθμὸν καὶ ἠνωμένοι, ἄλλοι δὲν ὑπῆρχον τῶν ὑπὸ Νικήτα Ἀκαμνήτου περιγραφέντων.

Ὁ ἱστορικὸς οὗτος ὁμιλῶν περὶ τῆς ἡδονῆς ἣν ἡσθάνθη ὁ Σουλτάνος βλέπων τὴν ἄμιλλαν τῶν εἰς τὸ ἵπποδρόμιον ἀποδυσόμενων, μετὰ τὴν ἐποχὴν Ἑμμανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ χρηματίσαντος αὐτοκράτορος ἀπὸ τοῦ 1143—1180, καὶ τὴν μωρίαν Ἀγαρηνοῦ τινος, ὅστις ἱπτάμενος ὑπέσχετο νὰ διέλθῃ τὸ τρίτον τοῦ μιλίου, προστίθῃσιν ὅτι οὗτος ἐπὶ τὸν πύργον ἀνέβη, ἐφ' ᾧ ἦσαν αἱ ἀψίδες τῆς βαλβίδος ἔνθα ἔκειντο οἱ ἐκ χυτοῦ χαλκοῦ ἐπίχρσοι ἵπποι, κηφύοντας ὁπωσοῦν τοὺς ἀνέμους ἔχοντες, ἀντιδλέοντες ἀλλήλους καὶ πνέοντες δρόμον ¹⁾. Πρὸς τὸ χωρίον τοῦτο ἀνχμφιβόλως ἀπέβλεψεν ὁ Ἑρίτζος ὁπότεν διςχυρίσθη ὅτι οἱ ἡμέτεροι ἵπποι εἰς τὸν ἵπποδρομον ἦσαν, ὡς γράφει Νικηφόρος ὁ Γρέγορος, μόνον τ' ὄνομα τοῦ ἱστορικοῦ πλανηθεὶς μεταβαλόν.

Ἀναφέρει αὐτὸ καὶ ὁ Δουκάγγιος, ὁ δὲ Βανδούριος ²⁾ καὶ ὁ Φοκαρίνης ὁλόκληρον ἐπάγονται αὐτὸ, ὣν ὁ τελευταῖος μάλιστα κύριον ὑπολαμβάνει τὸ ἐθνικὸν ὄνομα Ἀγαρηνός, ἀπατηθεὶς ἐκ τῆς Λατινικῆς μεταφράσεως, καὶ ἐπιλαθόμενος ὅτι οὕτω καλοῦσιν οἱ Ἕλληνες καὶ τὸ καταπίεζον αὐτοὺς θεοστυγὲς γένος.

Τὸ ἀμάρτημα τοῦτο παρετηρεῖτο, διότι καὶ ἄλλοι ἐπίσης ἐπανάλαβον αὐτὸ μετ' ἐκείνων.

¹⁾ Am. III. § 8.

²⁾ Comm. in Antig Const. L. III, p. 497. Const. Chr. L. 11.

Ἀλλ' ἐπανερχόμενος εἰς τὸ προκείμενον λέγω ὅτι ἡ περιγραφὴ τοῦ Νικήτα θαυμασίως συμφωνεῖ πρὸς τὸ νῦν ἐνώπιον ἡμῶν παριστάμενον. Οὐδὲν ἦττον ἀνὴρ, οὐ αἱ γινώμαι μέγιστον ἔχουσι κύρος, φαίνεται ἐκ τῶν δε τῶν λόγων αὐτοῦ ὁπωσοῦν ἀμφιβάλλων, «*Sanne Græci de quatuor equis ex ære inaurati in hippodromo menorant, nisi quod Nicetas capite reclini ferocientes et in cursum ruentes facit* ¹⁾». Ἀλλ' ὁ Εὐνιος ἔκρινε μὴ ἰδὼν τ' ἀγάλματα, ἢ ἐπὶ τῶν πινάκων γεγλυμένα, καὶ ὑπάρχει τις διαφορὰ μεταξὺ τοῦ: *πρίορτες δρόμον* τοῦ Βυζαντινοῦ ἱστορικοῦ καὶ τοῦ: *capite reclini ferocientes, et in cursum ruentes*; ἐκτὸς δὲ τούτου, ὡς προσφυῶς παρτιηρεῖ ὁ δξυδεκέστατος Δίσσιγγ, περιωρισμένων οὐσῶν ἐντός τινων ὁρίων τῶν ἱχνογραφικῶν τεχνῶν, ἀκίνητα ἀποβαίνουνσι πάντα τὰ σχήματα, καὶ καθὼς οὔτε τὸν τόπον, οὔτε τὸν χρόνον, οὕτω οὐδὲν ἕτερον δύνανται νὰ ἐκφράσωσι παρὰ τὴν ἀρχὴν ἢ τὴν αἰτίαν τῆς κινήσεως τῶν ἵππων, ἀφίνοντα ἵνα ἡ ἡμετέρα φαντασία ἀναπληρώσῃ τὸ λοιπόν.

Καὶ ὀλίγον μέλει πρὸς ἐκείνον, ὅστις πρὸς ἐπίδειξιν ἀγχινόας, συγγράφει ὁπωσοῦν ἐπιτηδευτῶς νὰ παραστήσῃ τὰ πράγματα ζωηρότερον τοῦ πραγματικοῦ, οὐδὲ δυνάμεθα ἤδη νὰ ἀπαιτήσωμεν τὴν λεπτομερῆ τοῦ ἀπογράφοντος ἢ ἱχνογραφούντος ἀκρίβειαν, ἐὰν μάλιστα ὡς ὁ Νικήτας ὁμιλεῖ περὶ τινος μνημείου κατὰ παρέκβασιν.

Οὐδ' ἐν τέλει μεγάλην εὐρίσκω διαφορὰν μεταξὺ τῶν λόγων τοῦ ἱστορικοῦ τούτου, φύσει ἀνθηροῦ καὶ ἐμφαντικοῦ καὶ τῶν τοῦ Βερνάρδου Ἰουστινιανοῦ καὶ Μιχαὴλ Ὀσπιτάλη, ὁπότεν ὁ μὲν λέγει ὅτι οἱ ἵπποι φαίνονται οἷωνεὶ τότε θέλοντες εἰς τὴν ὑποκειμένην πλατεῖαν νὰ πηδήσωσι ²⁾, ὁ δ' ἕτερος περιγράφει αὐτοὺς, «*Spirantes naribus ignem* ³⁾».

Συμφωνήσαντες ὅτι τὸ δόγμα τοῦ Νικήτα δὲν ἐξασθενεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπερώννυσι τὴν κοινὴν παράδοσιν, λέγομεν ὅτι οἱ τέσσαρες ἐπίχρσοι ἵπποι, οἱ κείμενοι ἐπὶ τῶν κιγκλίδων πρὸς τὰ ἄνω τοῦ

¹⁾ Heyne Priscæ artis opera Const. Sect. II. Com. Soc. Gotting. V. XI.

²⁾ Hist. Venet. L. XV.

³⁾ Carmen. ad Jacobum Surianum Patr. Venet.

Ἐπειδὴ ἦδη ἀπαδείχθη ἡ ἀκραιφνὴς ἀρχὴ τῶν ἡμετέρων ἱππῶν, ἐπειδὴ ἡ ἱστορία ἔθηκε τὴν τελευταίαν σφραγίδα, παύει ἄρα διὰ τοῦτο ἡ περιέργεια ἡμῶν; Καὶ οὐ δοκεῖται τοῖς ὡς βομβοῦσας αἰσθάνεσθαι τὰς ἐρωτήσεις διατί; πότε; ὑπὸ τίνος ἐποιήθησαν;

Ἀλλὰ θετικῶς περὶ ὧν τούτων ν' ἀπαντήσω βεβαίως δὲν δύναμαι, ἢ δι' εἰκασίων, ἃς θέλω ἐκθέσει οὐχ ὥς εὐφρεῖς, ἀλλ' ὥς ἐμὰς, προσπαθὼν νὰ δώσω εἰς αὐτὰς ὅψιν πιθανότητος καὶ φαινομένου.

Ἀλλ' ὑπὴρξέ ποτε ἐποχὴ καθ' ἣν ἐκάστη τῆς εὐκλεοῦς καὶ εὐάνδρου Ἑλλάδος πόλις περιεῖχε δύο εἰδῶν λαοὺς, ἀνδρῶν τε καὶ ἀγαλμάτων. Ἐν ταύταις τάσσεται καὶ ἡ λαμπρὰ καὶ πλουσία Χίος, ἡ ἐν θαλάσῃ ἰσχυρὰ καὶ κειμένη, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ Ἡροδότου, ἐπὶ τῆς ἐπιζηλοτέρας θέσεως τοῦ κόσμου, ὥστε ὑπὸ τὸν αἴθριον αὐτῆς οὐρανὸν καὶ τὴν εὐκρασίαν, αἱ τέχναι διὰ θαυμασίας ἐπιμελείας ἐθεραπεύοντο.

Μόνον δὲ περὶ τῆς γλυπτικῆς ἀναφέρων τις δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι αὕτη θαυμασιῶς ἐφηπλώθη εἰς Χίον ὑπὸ τῶν προσπαθειῶν τοῦ Μαλὰ Μικτιάδου, τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ Ἀνθέριμου τοῦ ἐγκόνου, οὗ τὰ δημιουργήματα ἐσώζοντο ἔν τε τῇ Μιτυλήνῃ καὶ Δῇλῳ. Οὗτος ἔσχεν υἱὸς τὸν Βούπαλον καὶ Ἀνθερμον ἢ Ἀθνήιδην, ἵνα ἐπιδιορθώσῃ τις ὅσα ἀναφέρουσι Σουΐδας ὁ λεξικογράφος, ἡ Εὐδοκία ὁ σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους ¹⁾ καὶ τὰ τοῦ Πλινίου, οἵτινες περικλεῖς ἐρμογλύφοι ἐχρημάτισαν κατὰ τὴν Ε'. Ὀλυμπιάδα, ὥστε οὕτως τις ἀπερχόμενος ἤθελεν ἀνέυρει τὴν τέχνην ἀρχομένην ἀπ' αὐτῶν τῶν Ὀλυμπιάδων. Ἀμφότεροι οὗτοι κατεσκεύασαν ἀγάλματα ἅπερ ἐθαυμάζοντο οὐ μόνον ἐν τῇ οἰκείᾳ αὐτῶν πατρίδι τῇ Χίῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν Θάσῳ, Περγάμῳ Λέσβῳ, Δῇλῳ καὶ ταῖς πέριξ νήσοις, διόπερ ἐφαίνετο ἐν τῷ ἐν Δελφοῖς Ναῷ γεγραμμένον, ὅτι ἡ Χίος ἦτο ὀνομαστὴ οὐχὶ τοσοῦτον διὰ τὰς ἑαυτῆς ἀμπέλους, ὅσον διὰ τὰ τοῦ Ἀνθέριμου ἔξοχα ποιήματα, οὐδὲ δύναται τις νὰ υποθέσῃ ὅτι χρώμενοι οὗτοι Παρίῳ λίθῳ, οὐδόλως μετεχειρίζοντο καὶ τὰ μέταλλα, ὅπερ τρανῶς μαρτυρεῖ Πausanias λέγων ὅτι ἀφιερώ-

θησαν τῷ Ναῷ τῆς Νεμέσεως αἱ τρεῖς ἐκ χαλκοῦ κατεσκευασμένοι Χάριτες, ὑπὸ τοῦ μνησθέντος Βουπάλου, ὃς εὐδοκίμως εἰργάζετο καὶ εἰς τὰς τρεῖς ἀδελφὰς τέχνας, καὶ αἱ ἐφευρέσεις αὐτῶν ὕστερον κατέστησαν ὁ γνῶμων τῶν παραστάσεων τῶν Θεοτήτων, καὶ ἀρχαίου σχολείου τεκμήριον ¹⁾.

Ἐκ Χίου προσέτι εἴλκε τὸ γένος καὶ ὁ διαπρεπὴς Γλαῦκος· ἀπορῶ δὲ τίνος ἔνεκεν ὁ Ἰούνιος ὑπολαμβάνει αὐτὸν δύο διαφόρους τεχνήτας ²⁾. Τοσοῦτον δ' ἔξοχος ἦτο κατὰ τὴν τέχνην, ὥστε κατέστη παροιμία, ὅτε λόγος ἐγίνετο περὶ λαμπρῶν ἔργων καὶ μεγίστην ἐχαίρετο φήμην, ἀνακκλύψας διὰ τῆς συγκρούσεως τεσσάρων χαλκίων δίσκων μουσικὴν τινα συμφωνίαν ³⁾, πρὸς δὲ καὶ τὴν διὰ σιδήρου προσάρμωσιν ⁴⁾.

Ἀξιοπαρατήρητον προσέτι ἦτο ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας καὶ ὁ μέγας ἐκεῖνος ὑποκράτης, ὃν Ἀλύπτης ὁ Βασιλεὺς τῶν Σάρδεων ἀνέθηκεν ἐν τῷ Ναῷ τῶν Δελφῶν, καὶ ἐφ' οὗ ἦσαν ἐγκεχαραγμένα διάφορα ἔντομα, μικρὰ φυτὰ καὶ ζῶδια ⁵⁾.

Κατὰ δὲ τὴν PZ'. Ὀλυμπιάδα ἦνθι καὶ ὁ Σώστρατος ὁ κατὰσκευάσας διὰ τὴν τῆς Ἀλιφῆρας πόλιν τὸ χαλκοῦν τῆς Ἀθηνᾶς εἰδῶλον, θαυμαζόμενον διὰ τε τὸ μέγεθος καὶ τὴν τέχνην ⁶⁾ καὶ συνεργὸν λαβὼν ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ τὸν Ἐκατόδωρον ὃν ἐσφαλμένως ὁ Πausanias ἠπατόδωρον ⁷⁾ ἀποκλεῖν λέγομεν δὲ κακῶς, διότι φαίνεται ἡμῖν προτιμητέα ἡ τοῦ Πολυβίου μαρτυρία, ὃς καὶ ἀρχαιότερος ἦν τοῦ Πausanίου, καὶ ἐγκρατέστερος τῶν πραγμάτων τῆς ἑαυτοῦ Πατρίδος Ἀρκαδίας.

Τὸν Σώστρατον διεδέχθη Πανθίας, ὅστις, διδαχθεὶς παρὰ τοῦ ἰδίου πατρὸς τὴν ἐρμογλυφικὴν τέχνην, κατεσκεύασε τότε τῷ ἐξ Ἀργεὺς νικητῇ Ἀρισταίῳ τὸ ἄγαλμα τῆς Ποδωκείας καὶ τὸ τοῦ

1) Pl. L. XXXVI § Paus. L. IV.

2) Paus. L. IV. c. IX.

3) Catal. Artificum.

4) Zenob. Prov. cent. II.

5) Prod. L. I. c. I. c. 1. c. 2. c. 3. c. 4. c. 5. c. 6. c. 7. c. 8. c. 9. c. 10. c. 11. c. 12. c. 13. c. 14. c. 15. c. 16. c. 17. c. 18. c. 19. c. 20. c. 21. c. 22. c. 23. c. 24. c. 25. c. 26. c. 27. c. 28. c. 29. c. 30. c. 31. c. 32. c. 33. c. 34. c. 35. c. 36. c. 37. c. 38. c. 39. c. 40. c. 41. c. 42. c. 43. c. 44. c. 45. c. 46. c. 47. c. 48. c. 49. c. 50. c. 51. c. 52. c. 53. c. 54. c. 55. c. 56. c. 57. c. 58. c. 59. c. 60. c. 61. c. 62. c. 63. c. 64. c. 65. c. 66. c. 67. c. 68. c. 69. c. 70. c. 71. c. 72. c. 73. c. 74. c. 75. c. 76. c. 77. c. 78. c. 79. c. 80. c. 81. c. 82. c. 83. c. 84. c. 85. c. 86. c. 87. c. 88. c. 89. c. 90. c. 91. c. 92. c. 93. c. 94. c. 95. c. 96. c. 97. c. 98. c. 99. c. 100. c. 101. c. 102. c. 103. c. 104. c. 105. c. 106. c. 107. c. 108. c. 109. c. 110. c. 111. c. 112. c. 113. c. 114. c. 115. c. 116. c. 117. c. 118. c. 119. c. 120. c. 121. c. 122. c. 123. c. 124. c. 125. c. 126. c. 127. c. 128. c. 129. c. 130. c. 131. c. 132. c. 133. c. 134. c. 135. c. 136. c. 137. c. 138. c. 139. c. 140. c. 141. c. 142. c. 143. c. 144. c. 145. c. 146. c. 147. c. 148. c. 149. c. 150. c. 151. c. 152. c. 153. c. 154. c. 155. c. 156. c. 157. c. 158. c. 159. c. 160. c. 161. c. 162. c. 163. c. 164. c. 165. c. 166. c. 167. c. 168. c. 169. c. 170. c. 171. c. 172. c. 173. c. 174. c. 175. c. 176. c. 177. c. 178. c. 179. c. 180. c. 181. c. 182. c. 183. c. 184. c. 185. c. 186. c. 187. c. 188. c. 189. c. 190. c. 191. c. 192. c. 193. c. 194. c. 195. c. 196. c. 197. c. 198. c. 199. c. 200. c. 201. c. 202. c. 203. c. 204. c. 205. c. 206. c. 207. c. 208. c. 209. c. 210. c. 211. c. 212. c. 213. c. 214. c. 215. c. 216. c. 217. c. 218. c. 219. c. 220. c. 221. c. 222. c. 223. c. 224. c. 225. c. 226. c. 227. c. 228. c. 229. c. 230. c. 231. c. 232. c. 233. c. 234. c. 235. c. 236. c. 237. c. 238. c. 239. c. 240. c. 241. c. 242. c. 243. c. 244. c. 245. c. 246. c. 247. c. 248. c. 249. c. 250. c. 251. c. 252. c. 253. c. 254. c. 255. c. 256. c. 257. c. 258. c. 259. c. 260. c. 261. c. 262. c. 263. c. 264. c. 265. c. 266. c. 267. c. 268. c. 269. c. 270. c. 271. c. 272. c. 273. c. 274. c. 275. c. 276. c. 277. c. 278. c. 279. c. 280. c. 281. c. 282. c. 283. c. 284. c. 285. c. 286. c. 287. c. 288. c. 289. c. 290. c. 291. c. 292. c. 293. c. 294. c. 295. c. 296. c. 297. c. 298. c. 299. c. 300. c. 301. c. 302. c. 303. c. 304. c. 305. c. 306. c. 307. c. 308. c. 309. c. 310. c. 311. c. 312. c. 313. c. 314. c. 315. c. 316. c. 317. c. 318. c. 319. c. 320. c. 321. c. 322. c. 323. c. 324. c. 325. c. 326. c. 327. c. 328. c. 329. c. 330. c. 331. c. 332. c. 333. c. 334. c. 335. c. 336. c. 337. c. 338. c. 339. c. 340. c. 341. c. 342. c. 343. c. 344. c. 345. c. 346. c. 347. c. 348. c. 349. c. 350. c. 351. c. 352. c. 353. c. 354. c. 355. c. 356. c. 357. c. 358. c. 359. c. 360. c. 361. c. 362. c. 363. c. 364. c. 365. c. 366. c. 367. c. 368. c. 369. c. 370. c. 371. c. 372. c. 373. c. 374. c. 375. c. 376. c. 377. c. 378. c. 379. c. 380. c. 381. c. 382. c. 383. c. 384. c. 385. c. 386. c. 387. c. 388. c. 389. c. 390. c. 391. c. 392. c. 393. c. 394. c. 395. c. 396. c. 397. c. 398. c. 399. c. 400. c. 401. c. 402. c. 403. c. 404. c. 405. c. 406. c. 407. c. 408. c. 409. c. 410. c. 411. c. 412. c. 413. c. 414. c. 415. c. 416. c. 417. c. 418. c. 419. c. 420. c. 421. c. 422. c. 423. c. 424. c. 425. c. 426. c. 427. c. 428. c. 429. c. 430. c. 431. c. 432. c. 433. c. 434. c. 435. c. 436. c. 437. c. 438. c. 439. c. 440. c. 441. c. 442. c. 443. c. 444. c. 445. c. 446. c. 447. c. 448. c. 449. c. 450. c. 451. c. 452. c. 453. c. 454. c. 455. c. 456. c. 457. c. 458. c. 459. c. 460. c. 461. c. 462. c. 463. c. 464. c. 465. c. 466. c. 467. c. 468. c. 469. c. 470. c. 471. c. 472. c. 473. c. 474. c. 475. c. 476. c. 477. c. 478. c. 479. c. 480. c. 481. c. 482. c. 483. c. 484. c. 485. c. 486. c. 487. c. 488. c. 489. c. 490. c. 491. c. 492. c. 493. c. 494. c. 495. c. 496. c. 497. c. 498. c. 499. c. 500. c. 501. c. 502. c. 503. c. 504. c. 505. c. 506. c. 507. c. 508. c. 509. c. 510. c. 511. c. 512. c. 513. c. 514. c. 515. c. 516. c. 517. c. 518. c. 519. c. 520. c. 521. c. 522. c. 523. c. 524. c. 525. c. 526. c. 527. c. 528. c. 529. c. 530. c. 531. c. 532. c. 533. c. 534. c. 535. c. 536. c. 537. c. 538. c. 539. c. 540. c. 541. c. 542. c. 543. c. 544. c. 545. c. 546. c. 547. c. 548. c. 549. c. 550. c. 551. c. 552. c. 553. c. 554. c. 555. c. 556. c. 557. c. 558. c. 559. c. 560. c. 561. c. 562. c. 563. c. 564. c. 565. c. 566. c. 567. c. 568. c. 569. c. 570. c. 571. c. 572. c. 573. c. 574. c. 575. c. 576. c. 577. c. 578. c. 579. c. 580. c. 581. c. 582. c. 583. c. 584. c. 585. c. 586. c. 587. c. 588. c. 589. c. 590. c. 591. c. 592. c. 593. c. 594. c. 595. c. 596. c. 597. c. 598. c. 599. c. 600. c. 601. c. 602. c. 603. c. 604. c. 605. c. 606. c. 607. c. 608. c. 609. c. 610. c. 611. c. 612. c. 613. c. 614. c. 615. c. 616. c. 617. c. 618. c. 619. c. 620. c. 621. c. 622. c. 623. c. 624. c. 625. c. 626. c. 627. c. 628. c. 629. c. 630. c. 631. c. 632. c. 633. c. 634. c. 635. c. 636. c. 637. c. 638. c. 639. c. 640. c. 641. c. 642. c. 643. c. 644. c. 645. c. 646. c. 647. c. 648. c. 649. c. 650. c. 651. c. 652. c. 653. c. 654. c. 655. c. 656. c. 657. c. 658. c. 659. c. 660. c. 661. c. 662. c. 663. c. 664. c. 665. c. 666. c. 667. c. 668. c. 669. c. 670. c. 671. c. 672. c. 673. c. 674. c. 675. c. 676. c. 677. c. 678. c. 679. c. 680. c. 681. c. 682. c. 683. c. 684. c. 685. c. 686. c. 687. c. 688. c. 689. c. 690. c. 691. c. 692. c. 693. c. 694. c. 695. c. 696. c. 697. c. 698. c. 699. c. 700. c. 701. c. 702. c. 703. c. 704. c. 705. c. 706. c. 707. c. 708. c. 709. c. 710. c. 711. c. 712. c. 713. c. 714. c. 715. c. 716. c. 717. c. 718. c. 719. c. 720. c. 721. c. 722. c. 723. c. 724. c. 725. c. 726. c. 727. c. 728. c. 729. c. 730. c. 731. c. 732. c. 733. c. 734. c. 735. c. 736. c. 737. c. 738. c. 739. c. 740. c. 741. c. 742. c. 743. c. 744. c. 745. c. 746. c. 747. c. 748. c. 749. c. 750. c. 751. c. 752. c. 753. c. 754. c. 755. c. 756. c. 757. c. 758. c. 759. c. 760. c. 761. c. 762. c. 763. c. 764. c. 765. c. 766. c. 767. c. 768. c. 769. c. 770. c. 771. c. 772. c. 773. c. 774. c. 775. c. 776. c. 777. c. 778. c. 779. c. 780. c. 781. c. 782. c. 783. c. 784. c. 785. c. 786. c. 787. c. 788. c. 789. c. 790. c. 791. c. 792. c. 793. c. 794. c. 795. c. 796. c. 797. c. 798. c. 799. c. 800. c. 801. c. 802. c. 803. c. 804. c. 805. c. 806. c. 807. c. 808. c. 809. c. 810. c. 811. c. 812. c. 813. c. 814. c. 815. c. 816. c. 817. c. 818. c. 819. c. 820. c. 821. c. 822. c. 823. c. 824. c. 825. c. 826. c. 827. c. 828. c. 829. c. 830. c. 831. c. 832. c. 833. c. 834. c. 835. c. 836. c. 837. c. 838. c. 839. c. 840. c. 841. c. 842. c. 843. c. 844. c. 845. c. 846. c. 847. c. 848. c. 849. c. 850. c. 851. c. 852. c. 853. c. 854. c. 855. c. 856. c. 857. c. 858. c. 859. c. 860. c. 861. c. 862. c. 863. c. 864. c. 865. c. 866. c. 867. c. 868. c. 869. c. 870. c. 871. c. 872. c. 873. c. 874. c. 875. c. 876. c. 877. c. 878. c. 879. c. 880. c. 881. c. 882. c. 883. c. 884. c. 885. c. 886. c. 887. c. 888. c. 889. c. 890. c. 891. c. 892. c. 893. c. 894. c. 895. c. 896. c. 897. c. 898. c. 899. c. 900. c. 901. c. 902. c. 903. c. 904. c. 905. c. 906. c. 907. c. 908. c. 909. c. 910. c. 911. c. 912. c. 913. c. 914. c. 915. c. 916. c. 917. c. 918. c. 919. c. 920. c. 921. c. 922. c. 923. c. 924. c. 925. c. 926. c. 927. c. 928. c. 929. c. 930. c. 931. c. 932. c. 933. c. 934. c. 935. c. 936. c. 937. c. 938. c. 939. c. 940. c. 941. c. 942. c. 943. c. 944. c. 945. c. 946. c. 947. c. 948. c. 949. c. 950. c. 951. c. 952. c. 953. c. 954. c. 955. c. 956. c. 957. c. 958. c. 959. c. 960. c. 961. c. 962. c. 963. c. 964. c. 965. c. 966. c. 967. c. 968. c. 969. c. 970. c. 971. c. 972. c. 973. c. 974. c. 975. c. 976. c. 977. c. 978. c. 979. c. 980. c. 981. c. 982. c. 983. c. 984. c. 985. c. 986. c. 987. c. 988. c. 989. c. 990. c. 991. c. 992. c. 993. c. 994. c. 995. c. 996. c. 997. c. 998. c. 999. c. 1000. c. 1001. c. 1002. c. 1003. c. 1004. c. 1005. c. 1006. c. 1007. c. 1008. c. 1009. c. 1010. c. 1011. c. 1012. c. 1013. c. 1014. c. 1015. c. 1016. c. 1017. c. 1018. c. 1019. c. 1020. c. 1021. c. 1022. c. 1023. c. 1024. c. 1025. c. 1026. c. 1027. c. 1028. c. 1029. c. 1030. c. 1031. c. 1032. c. 1033. c. 1034. c. 1035. c. 1036. c. 1037. c. 1038. c. 1039. c. 1040. c. 1041. c. 1042. c. 1043. c. 1044. c. 1045. c. 1046. c. 1047. c. 1048. c. 1049. c. 1050. c. 1051. c. 1052. c. 1053. c. 1054. c. 1055. c. 1056. c. 1057. c. 1058. c. 1059. c. 1060. c. 1061. c. 1062. c. 1063. c. 1064. c. 1065. c. 1066. c. 1067. c. 1068. c. 1069. c. 1070. c. 1071. c. 1072. c. 1073. c. 1074. c. 1075. c. 1076. c. 1077. c. 1078. c. 1079. c. 1080. c. 1081. c. 1082. c. 1083. c. 1084. c. 1085. c. 1086. c. 1087. c. 1088. c. 1089. c. 1090. c. 1091. c. 1092. c. 1093. c. 1094. c. 1095. c. 1096. c. 1097. c. 1098. c. 1099. c. 1100. c. 1101. c. 1102. c. 1103. c. 1104. c. 1105. c. 1106. c. 1107. c. 1108. c. 1109. c. 1110. c. 1111. c. 1112. c. 1113. c. 1114. c. 1115. c. 1116. c. 1117. c. 1118. c. 1119. c. 1120. c. 1121. c. 1122. c. 1123. c. 1124. c. 1125. c. 1126. c. 1127. c. 1128. c. 1129. c. 1130. c. 1131. c. 1132. c. 1133. c. 1134. c. 1135. c. 1136. c. 1137. c. 1138. c. 1139. c. 1140. c. 1141. c. 1142. c. 1143. c. 1144. c. 1145. c. 1146. c. 1147. c. 1148. c. 1149. c. 1150. c. 1151. c. 1152. c. 1153. c. 1154. c. 1155. c. 1156. c. 1157. c. 1158. c. 1159. c. 1160. c. 1161. c. 1162. c. 1163. c. 1164. c. 1165. c. 1166. c. 1167. c. 1168. c. 1169. c. 1170. c. 1171. c. 1172. c. 1173. c. 1174. c. 1175. c. 1176. c. 1177. c. 1178. c. 1179. c. 1180. c. 1181. c. 1182. c. 1183. c. 1184. c. 1185. c. 1186. c. 1187. c. 1188. c. 1189. c. 1190. c. 1191. c. 1192. c. 1193. c. 1194. c. 1195. c. 1196. c. 1197. c. 1198. c. 1199. c. 1200. c. 1201. c. 1202. c. 1203. c. 1204. c. 1205. c. 1206. c. 1207. c. 1208. c. 1209. c. 1210. c. 1211. c. 1212. c. 1213. c. 1214. c. 1215. c. 1216. c. 1217. c. 1218. c. 1219. c. 1220. c. 1221. c. 1222. c. 1223. c. 1224. c. 1225. c. 1226. c. 1227. c. 1228. c. 1229. c. 1230. c. 1231. c. 1232. c. 1233. c. 1234. c. 1235. c. 1236. c. 1237. c. 1238. c. 1239. c. 1240. c. 1241. c. 1242. c. 1243. c. 1244. c. 1245. c. 1246. c. 1247. c. 1248. c. 1249. c. 1250. c. 1251. c. 1252. c. 1253. c. 1254. c. 1255. c. 1256. c. 1257. c. 1258. c. 1259. c. 1260. c. 1261. c. 1262. c. 1263. c. 1264. c. 1265. c. 1266. c. 1267. c. 1268. c. 1269. c. 1270. c. 1271. c. 1272. c. 1273. c. 1274. c. 1275. c. 1276. c. 1277. c. 1278. c. 1279. c. 1280. c. 1281. c. 1282. c. 1283. c. 1284. c. 1285. c. 1286. c. 1287. c. 1288. c. 1289. c. 1290. c. 1291. c. 1292. c. 1293. c. 1294. c. 1295. c. 1296. c. 1297. c. 1298. c. 1299. c. 1300. c. 1301. c. 1302. c. 1303. c. 1304. c. 1305. c. 1306. c. 130

Ξενοδίκου, στεφανωθέντος διὰ τὴν εἰς τὴν γυμνικὴν ὑπεροχὴν του ¹⁾).

Οὕτω μετέβαινεν ἡ τέχνη ἀπὸ οἰκογενείας εἰς οἰκογένειαν, ὥς ἂν ἡ λεπτότης καὶ ἡ περὶ τὰς τέχνας ἐμπειρία τῶν Χίων ᾗτο προπατορικὴ αὐτῶν κληρονομία. Ἐπάναγκες πρὸς τούτοις ἐστὶ νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ χωνευτικὴ ἐσκήνωσεν, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, καθότι οἱ πρῶτοι ἐφευρεταὶ τῆς τέχνης ταύτης χρηματίσαντες, καὶ χαλκὰς εἰκόνας κατασκευάσαντες, ἦσαν οἱ Σάμιοι ἐκεῖνοι Ῥέκος καὶ Θεόδωρος, ὧν ἡ πατρὶς ὀλίγον ἀπέτρεχε τῆς Χίου ²⁾).

Ἀριθμοῦντες τοὺς Χίους ἐρμογλυφείας, δὲν δυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν εἰς τινὰς ἐξ αὐτῶν τοὺς ἡμετέρους ἵππους, διότι δύνανται νὰ ὦσιν ἔργον καὶ ἄλλων Ἑλλήνων τεχνητῶν, καὶ ἀρκεῖ τις νὰ ἴδῃ τὸν κατάλογον πάντων τῶν ἐργασθέντων εἰς ὀρεῖχαλκον καὶ ποιησάντων τεθρίππους ἵνα ἐκπλαγῇ καὶ ἐκθαμβος μείνῃ.

Ἄλλ' ἐκ τῆς φήμης τῆς πόλεως, καὶ τῆς ζέσεως μεθ' ἧς ἡ γλυπτικὴ ἐνταῦθα ἐκαλλιεργεῖτο, δύναται τις νὰ πορισθῇ τὴν ἀξιολογότητα τῶν ἀγαλμάτων ἡμῶν παρὰ τοῦ θέλοντος νὰ κρίνῃ αὐτὰ δι' ἄλλοτρίου κύρους μᾶλλον, ἢ δι' ἄλλοτρίων ὀφθαλμῶν.

Ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ὁ Σεῖτζης ᾧδὲ πως ἀποφαίνεται : *«Οἱ ἵπποι οὗτοι, λέγει, εἰσὶν ἐπίσημοι καὶ παριστάνουσι τὴν δύναμιν μᾶλλον, ἢ τὴν λεπτότητα»*. Ἐκ τῆς τετμημένης αὐτῶν κόμης καὶ τοῦ σχήματος τῆς οὐρᾶς, εὐκόλως ἐξάγεται ὅτι ὁ τεχνήτης ὅλως ἠγνόει τίνι τρόπῳ νὰ παραστήσῃ αὐτούς.

Αἱ κεφαλαὶ ὅμως αὐτῶν εἰσὶ τῷ ὄντι ἀξιοπαρατήρητοι· αἱ ἡμιονεωγμέναι ρίνιαι καὶ τὰ κεχηνότα αὐτῶν στόματα πνέουσι τὴν ζέσιν καὶ τὴν ὀρμὴν μεθ' ἧς ὑπ' αὐτῶν ἐσύρετο τὸ ἥλιον ἄρμα, καὶ χωρὶς ματαίως ν' ἀναδράμωμεν εἰς εἰκασίας, φαίνεται ὅτι πιθανώτερά εἰσι τὰ ὑπὸ τοῦ Λυσίππου περὶ τούτων λεγόμενα, ἢ τὰ ὑπὸ Πολυκλήτου καὶ Μύρωνος.

Τῶν τεχνητῶν ἐκείνων τὰ ἔργα ἦσαν παραστατικὰ νεαρῶν εἰκόνων καὶ ἐφαίνοντο οἱ μύωνες, ὥς εἰπεῖν, τεταραγμένοι, καὶ ἐπομένως παρετηρεῖτο ἰσχὺς μᾶλλον ἢ χάρις. Ἀμφότεροι δὲ οὗτοι ἠγνούν

τῆς κόμης τὴν κατασκευὴν, καὶ ἤκμαζον κατὰ τοὺς χρόνους ἐκεῖνους, καθ' οὓς οἱ Χῖοι ἐν εἰρήνῃ διατελοῦντες ἦσαν ἰσχυροὶ κατὰ θάλασσαν, ἠδύχουν διὰ τοῦ ἐμπορίου, καὶ εὐκόλως ἠδύναντο νὰ καλλωπίσωσι τὴν ἑαυτῶν μητρόπολιν.

Τοιαύτη ἐποχὴ διήρκεσεν ἀπὸ τῆς Οἴ—ΡΙΓ'. Ὀλυμπιάδος, ἐποχῇ, ἐν ᾗ συγκαταλέγονται τὰ ἐβδομήκοντα ἐκεῖνα εὐδαίμονα διὰ τοὺς Χίους ἔτη. Ἐὰν λοιπὸν κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον κατασκευάσθησαν οἱ ἡμέτεροι ἵπποι, ἀριθμοῦσι μέχρι τοῦδε 2,248 ἔτη, ἦτοι 382 π. Χ., καὶ εἰσὶν ἀρχαιότεροι παντὸς ἄλλου χαλκίνου μνημείου, σωζόμενοι ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Θουκυδίδου, τοῦ Ἀλκιβιάδου, τοῦ Περικλέους, τοῦ Πλάτωνος.

Ἡ γνώμη τοῦ Κ. Γεῖτζ νομίζω ὅτι δὲν εἶνε ἀξία καλῆς ὑποδοχῆς. Οἱ χαρακτῆρες τοῦ Μύρωνος καὶ τοῦ Πολυκλήτου φαίνονται διάφοροι, καὶ ὁ πρῶτος φημίζεται πολυαριθμότερος καὶ ὀξυνοότερος καὶ συμμετρικώτερος τοῦ δευτέρου, ὅστις ὑπὸ τινος ἀρίστου κριτοῦ ὀρίζεται ἔξοχος ποιητῆς καὶ ἐπιτηδειότερος νὰ ἐκφράσῃ τὴν τρυφηλότητα τοῦ Βάχου καὶ τὴν θάλλουσαν νεότητα τοῦ Ἀπόλλωνος, ἢ τὸ εὐρωστον τοῦ Ἡρακλέους ¹⁾. Πρέπει ἀκολουθῶς ν' ἀποδείξῃ τις ὅτι ὁ Μύρων ἦνθε ἐν τῷ διαστήματι τῷ μεταξὺ τῆς Οἴ. καὶ ΡΙΓ'. Ὀλυμπιάδος καὶ οὐχὶ ἐν τῇ Ε'. ὡς φαίνεται βέβαιον ²⁾, καὶ ὅτι τοῦθ' ὅπερ περὶ αὐτοῦ μόνου λέγει ὁ Πλίνιος, ὅτι δὲν ἐποίει τὰ μαλλία καὶ τὴν ἥβην ἐπιτηδειότερα τῆς τραχείας Ἀρχαιότητος, ἠδύναντο ν' ἀποδοθῇ καὶ αὐτῷ τῷ Πολυκλήτῳ. Ἔτι πρὸς, αὐταὶ αὗται αἱ λέξεις διδάσκουσι μὲν ὅτι ὁ Μύρων δὲν ἐγίνωσκε νὰ δώσῃ μαλθακότητά τινα καὶ στίλβωσιν εἰς τὰ μαλλία, δυσχερέστατον πρᾶγμα ἐν τῇ γλυπτικῇ, καὶ ὅτι παρίστα τοὺς κοκκίνους ταπεινοὺς καὶ ἀκριβῶς παραλλήλους, ἀλλ' οὐχὶ ὅτι ἀνεπιτηδεῖος ἦτο νὰ ἐκφράσῃ τὰς ἱππίους τρίχας, ἥττονα ἀπαιτούσας ἐπιμέλειαν καὶ δεξιότητα. Μάλιστα ζητητέον διατί ἐν τοῖς ἀναγλύφοις τοῦ Παρθενῶνος, τῷ Φειδίᾳ ἀποδιδόμενοι, εἰς δύο ὠραϊότερα ἀγάλματα ὀρεῖχαλκινα τοῦ Ἡρακλείου, εἰς πολλοὺς λίθους

1) Paus. L. II degli Eliaci. Plin. L. XXXIV.

2) Paus. L. VIII e X. Eust. Gomm. in Dion. Perieg.

καὶ εἰς μίαν καρνατίδα, βλέπονται ἵπποι ἄνευ μακρᾶς κόμης, ἀποτελούσης τὸ κάλλος καὶ τὴν ὑπεράσπισιν αὐτῶν.

Ἡ παρατήρησις αὕτη δὲν διεξέφυγε τὸν Οὐίνκελσον, ὅστις συμπεραίνει ὅτι οὐχὶ διὰ μόνην ἐπίδειξιν παρίσταντο οἱ ἵπποι τετμημένοι τὴν κόμην.

Ὅπως δὲ ποτε ἡ ἰδέα ὅτι οἱ ἵπποι κατεσκευάσθησαν κατὰ τὰ ἐνδοξα ἔτη τῆς Χίου, ἔχεται ἰσχυρὰ πιθανότητος, ἂν καὶ μένωμεν ἀμφίβολοι ἕνεκεν χωρίου τινὸς τοῦ Κικέρωνος, ὅστις κατὰ τοῦ Οὐέρρου ἐπιπίπτων, ἐπιπλήττει αὐτὸν ὅτι ἤρπασεν ἐκ Χίου πολλὰ ὠραία ἀγάλματα ¹⁾ ἐνταῦθα ἡδύνατό τις νὰ προσθέσῃ ὅτι οἱ ἵπποι, ἡ δὲν εἶχον σχηματισθῇ, ἡ δὲν ἦσαν περίφημοι, ἀφ' οὗ δὲν ἀπετέλεσαν μέρος τῶν σκύλων, ἂν καὶ πιθανὸν νὰ ἔμεινε, ὡς μετὰ τὴν κατάκτησιν καὶ τὰς κλοπὰς τῶν Ῥωμαίων ἔμειναν ἐν Ἠπείρῳ τῆς Ἑλλάδος τὰ τοσαῦτα ἔργα, ἅτινα παρέχουσιν ἄφθονον ὕλην εἰς τὰ δέκα βιβλία τοῦ Παυσανίου.

Καὶ ἴσως ὁ Οὐέρρης δὲν ἐτόλμησε ν' ἀρπάσῃ καὶ αὐτὰ, διότι ἔκειντο εἰς μνήμην κατορθώματός τινος, ὅπερ παρεκκλίνει τὴν ζηλοτυπίαν τοῦ λαοῦ, μὴ δυναμένην ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ ὑπομείνῃ ἐν εἰρήνῃ τὴν ἀρπαγὴν.

Καὶ τίς οἶδε μὴ ἀνεπώλουν νίκην τινὰ τῶν Χίων ἐν Ὀλυμπίᾳ, ἢ ἐν τινὶ τῶν δημοσίων καὶ ἱερῶν ἀγώνων τῆς Ἑλλάδος, ἐνθα πανταχόθεν συνέρρεον οὐ μόνον οἱ ἰδιῶται, ἀλλὰ καὶ οἱ Βασιλεῖς καὶ αἱ πολιτεῖαι.

Τῷ ὄντι, οὐ μόνον ὁ ἀρματηλάτης, ἀλλὰ καὶ ὁ ἵππος αὐτὸς ἐτύγχανε τιμῶν, ὥστε περίφημά εἰσιν ἄχρι τοῦ νῦν τὰ ὀνόματα, ὁ Αἰᾶξ, ὁ Αἰακὸς, ὁ Αἰτὸς κτλ.

Εἰς τὰ γενναῖα ταῦτα ζῶα ἡγείροντο ἀγάλματα, ἐχορηγεῖτο δημοσία ταφή, τῶνομα καὶ ἡ πατρίς ἐχαράττετο ἐπὶ μαρμαρίνων πινάκων, καὶ παρεχωρεῖτο τὸ ὠραῖον ἐπίθετον «στεφανηφόροι» ὅπερ ἐξαιρετικῶς εὐρίσκομεν ἐν τινὶ μεταλλείῳ τῇ Χίῳ διδόμενον.

Καὶ ἐκ τῆς αἰτίας ἴσως δι' ἣν ἐγένοντο οἱ ἵπποι, ὁ Θεοδόσιος συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ τοποθετήσῃ αὐτοὺς ἐν τῷ Βυζαντινῷ κίρκῳ.

1) In. Verrem. Orat. VI. L. 1.

Ἀλλ' ὅχι, ὅτι πολὺ παρεξέτράπημεν εἰκάζοντες, καὶ καιρὸς ἤδη νὰ περιστείλωμεν τὰ ἱστία, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ὁ χρόνος, ὅστις ἀφῆρεσε τοσαῦτα πολύτιμα συγγράμματα, θέλει ἀποτίσει αὐτὰ μετὰ τῶν ἀρχαίων ἀπομνημονευμάτων τῶν αὐτοῖς ἐμπιστευθέντων.

Ἐπ' ἀνάγκης πρὸς τοῖς ῥηθεῖσι καθίσταται νὰ προσθέσωμεν ὅτι οἱ, ὧν μνησάντο πρόσθεν ἐποιήσαμεθα, ἵπποι ἀπῆλθον ἀντὶ τῆς προσηκούσης ἀξίας καὶ πρὶν τῆς ἐποχῆς τοῦ Θεοδοσίου, εἰ οὗτος δεδομένος εἰς τὴν ἱππασίαν καὶ τὴν ζωγραφίαν, εἴπερ τις καὶ ἄλλος ἐπὶ συνέσει διακεκριμένος Αὐτοκράτωρ διενόετο νὰ μεταφέρῃ τούτους εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὡς μετεκομίσατο καὶ τοὺς ἐλέφαντας ἐκεῖνους ἐκ τοῦ ἐν Ἀθήναις ἱεροῦ τοῦ Ἀρεως ¹⁾, τοῦθ' ὅπερ ἐδύνατο νὰ συμβῇ ὅτε, ἀνεγερθείσης τῇ ἐπιμελείᾳ αὐτοῦ τῆς ἐκ σεισμοῦ εἰς ἐρείπια μεταβληθείσης Κωνσταντινουπόλεως ἤθελον ὑποχρεωθῇ αἱ ὑποτελεῖς αὐτῇ πόλει νὰ προσφέρωσιν ὡς φόρον τὰ πολυτιμώτερα καὶ κάλλιστα τῶν μνημείων τῶν.

Διόπερ βλέπομεν κεκοσμημένην τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐκ τῶν ὠραιότερων τῶν Δελφῶν μνημείων, ἀνηκόντων εἰς τὰς Ἀνατολικὰς καὶ Δυτικὰς ὑποτελεῖς πόλεις, τὴν Κύζικον, Νικομήδειαν, Κύπρον τε καὶ Ἀντιόχειαν, ἐν αἷς διαπρέπει κατ' ἐξοχὴν ἡ Χίος ²⁾.

Ἀλλὰ, τίς ἀνθρωπίνῃ διάνοια θέλει ἀσπασθῇ ἀδιδάκτως ὅτι, μετακομισθέντες οἱ ἵπποι εἰς Κωνσταντινούπολιν διέμεινον ἀβλαβεῖς ἐπὶ ὀκτὼ περίπου ἑκατονταετηρίδας ὑπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν βαρβάρων, οὐ μόνον ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἐμφυλίων στάσεων καὶ περισπασμῶν, τῶν σεισμῶν καὶ πυρπολήσεων, ὧν θύματα ἐγένοντο τὰ ἀξιολογώτερα τῶν μνημείων, καὶ ἐξ ἐκεῖνων τέλος, ὧν ἐν ταῖς πόλεσι ταύταις διέλαμψαν ³⁾.

Τίς ἄρα γε γνήσιος Ἕλληνας δύναται μεθ' ἡρεμίας ψυχῆς καὶ ἀδακρυτῇ ν' ἀνακαλέσῃ εἰς τὴν μνήμην του τὰς ἐγκαθεύρεις, τὰς βίας, τοὺς προπηλακισμοὺς, ὅσα ποτὲ τῆς Ἑσπερίας Εὐρώπης τὰ ἔθνη διέπραξαν κατ' αὐτῆς τῆς Βασιλίδος τῶν πόλεων;

Τῷ ὄντι ἐκ τῶν πολυπληθῶν λαφύρων, τῶν ἀναριθμῶν θη-

1) Codex. Com. I. p. 234 Anon. in Band. 1. 60.

2) Anon. 14. 11. 60.

3) Heyne, de Interitu oper. antiq. Epolit. Comment. Societ. Cott. T. XII. ΜΟΥΣΕΙΟΝ ἈΘΕΟΥΡΙΟΥ

σαυρῶν, οἵτινες ἐπεσωρεύθησαν ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἐκ πολλῶν κατακτῆσεων, ὁ Ῥωμαίων Δῆμος εἰς τοσοῦτον αἰσχροτήτος ἐξώκειλεν, ὥστε οὔτε θρησκείαν, οὔτε αὐτὰ τῶν ἡγεμόνων τὰ παραγγέλματα ἐσέβοντο. Καὶ ἂν τὰ νικηφόρα ἐκεῖνα στίφη βέβηλον ἔθετον χεῖρα κατὰ τῶν ἱερῶν τῶν Ναῶν ἐπίπλων καὶ κοσμημάτων, ὑπὸ δεξιῶν κατεσκευασμένων χειρῶν, θραύοντες τὰς θύρας καὶ καταπατοῦντες καὶ εἰκόνας καὶ ἄμφια καὶ διὰ τῶν ἡμιόνων εἰσερχόμενοι εἰς τὰ ὀσιώτερα μέρη, καταστρέφοντες τὰ λαμπρὰ ἐκεῖνα ἐδάφη, ὡς ἐδύνατο αὐτὰ τὰ τῶν Ἑλλήνων λιθοξῶν ποιήματα νὰ μὴ ὑποκύψωσιν εἰς τὴν ὁρμὴν τῶν θηρίων τούτων;

Ταῦτα πάντα βεβαιοῖ καὶ Νικήτας περιγράφων μίαν τῶν εἰκόνων ἐκεῖνων καὶ λοιπῶν ἀγαλμάτων, ὅσα οἱ ἐπάραιοι οὔτοι καὶ ἐχθροὶ τῶν Μουσῶν καὶ τοῦ ὠραίου ἔθραυσαν ἐνέπρησαν, ἢ καὶ διὰ ὑποδεστέρων ἔργων ἀντήλλαξαν ¹⁾. Εἰ δέ τις ἀμφιβάλλει εἰς τοὺς λόγους τοῦ Νικήτα, νομίζων αὐτὸν ὀργισμένον καὶ ἐκδικούμενον τὴν ἀθλίαν τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος κατάστασιν, ἀκουσάτω τῶν λόγων Πάπα Ἰνοκεντίου τοῦ Γ'. λέγοντος: «*Ut Graecorum Ecclesia, quæ in Latinis nonnisi prodictionis exempla et opera tenebrarum aspexit, ut merito [illos abhorreat plusquam canes ²⁾]*».

Διὰ τῆς λέξεως ἐνταῦθα *Λαῖνοι* δὲν πρέπει τις νὰ νομίσῃ μόνον, ὡς ἀποφαίνεται ὁ Κόμης Κικονιάρος, τοὺς Ἑνετοὺς, ἀλλ' ἅπαντας ἐκεῖνους, οἵτινες ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας διεπόμενοι μετέβησαν εἰς Ἱερουσαλὴμ, καθάπερ καὶ Γάλλοι καὶ Φλαγίγγοι καὶ Ἄγγλοι· οὐδὲ ὀφείλει τις νὰ πεισθῇ τοῖς τοῦ Συγγραφῆως ῥήμασι, ὅς διακαοῦς ἐνεκα ἔρωτος πρὸς τὴν οἰκίαν πατρίδα, αἰτιᾶται τοὺς Γάλλους, καθότι ἢ ἐξ ἴσου τὸν τε ψόγον καὶ τὸν ἔπαινον τοῖς ἀνθρώποις ἀπονέμουσα ἱστορία, διδάσκει ὅτι πάντα τὰ ἔθνη ἔλαβον μέρος εἰς τὰς μνηθείσας βιαιοπραγίας, καὶ ἡμεῖς οὐδόλως πρέπει νὰ θαυμάσωμεν, παραβάλλοντες τὰ τοιαῦτα πρὸς τὰ ἔργονότα. Ἡ ὀργὴ καὶ ἡ βιαιοπραγία τῶν στρατιωτῶν οἵονοδῆποτε ἔθνοιο ὑπῆρξαν ἀείποτε τοιαῦται, καὶ ἐκ τούτου οὐδὲν

1) Narratio de Statuis Copinis.

2) Gesta Innocentii III. p. 57.

ἦττον τοῦ Νικήτα, ἀκούομεν τοῦ Πολυβίου δυσανασχετοῦντος ὅτι ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ Ῥωμαίων στρατιωτῶν ἐκρημνίζοντο κατὰ γῆς τ' ἀγάλματα, καὶ περιεφρονοῦντο τὰ ἔθνη, καὶ οἱ στρατηγοὶ ἔπαιζον τοὺς κύβους ἐπὶ τῶν ὑπὸ ἐξόχων καλλιτεχνῶν ἐξωγραφισμένων πινάκων. Ἐκτὸς τούτου κατ' αὐτὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν ἄλωσιν, ὅποσα πεπλανημένα καὶ ὅλως ἄδοξα ἔθνη δὲν ἐστράτευσαν ὑπὸ τὰ Ῥωμαϊκὰ ὄπλα; χωρὶς νὰ προσθέσωμεν ὅτι οὔτοι ἦσαν ἔμποροι καὶ πολεμισταί, καὶ οὐκέτι ἡ Ῥώμη εἶχε καταστῆ ἐστία τῶν ὠραίων τεχνῶν, οὐδὲ εἰσέτι ἡ θάλασσα ὑποχωροῦσα, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὸ κράτος τῶν κολοσσῶν τούτων, εἶχεν ἀπογαιωθῇ πρὸς οἰκοδομὴν τῶν θαυμαστῶν καὶ μεγαλοπρεπῶν ἐκεῖνων κτιρίων, ἅτινα μαρτυροῦσιν εὐγλώττως τῆς τε Κορίνθου καὶ Ῥώμης τὰ μεγαλουργήματα. Ἐν μέσῳ λοιπὸν τοσαύτης καταστροφῆς δὲν εἶναι ἀξιοπαρατήρητόν πως τὸ ἡμέτερον μνημεῖον διέφυγε τὴν λύσσαν αὐτῶν, ὅπερ ἴσως ἐσώθη διότι ὁ στρατιώτης σεβόμενος, ὡς εἰπεῖν, τὸ μετ' αὐτοῦ τοὺς πόνους, τὴν ἡχὴ τῶν σαλπίγγων καὶ τὴν κλαγγὴν τῶν ὄπλων νεμόμενον ζῶον, κατ' οὐδὲν ἔβλαψεν αὐτό.

Ὁ Σαβρὺς ¹⁾ μετὰ γελοιώδους τινὸς κενοφροσύνης λέγει ὅτι τὸ ῥηθὲν μνημεῖον τῷ ἐδόθη ὑπὸ τῶν Γάλλων κατὰ τὴν Ἑνετοκρατίαν, ὅπερ ὕστερον διεκόσμει τὴν τῆς Μητροπόλεως εἴσοδον, ὡς ἐὰν οἱ Ἑνετοὶ ἐστράτευον μισθωτοὶ ἢ κατὰ δεύτερον λόγον ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἢ ὥσανεὶ μὴ ἦσαν αὐτοὶ οὔτοι ἢ ἐμψύχωσις τοῦ πολέμου, ἐξ οὗ διὰ μεγάλης συνέσεως τοσαύτη κατέρρεεν ὠφέλεια.

Ἀπ' ἐναντίας δύναται τις νὰ ἀντίπη τῷ Σαβρῷ ὅτι, ἂν ἐδωρήθη τὸ σκῆπτρον τῷ Βαλδουίνῳ, τοῦτο πρέπει νὰ ὀφείλωσι τῷ Ἑρρίκῳ Δανδῶλῳ, ὅς διὰ τῆς φρονήσεως αὐτοῦ προὔτιμησεν ἵνα ἡ βασιλεία αὐτῷ, ὡς λίαν ἀφισταμένῳ τῆς τε ὑπεροψίας καὶ ἐπιδράσεως τῶν Ἑνετῶν ἀνατεθῇ, ἵνα, ἐὰν ποτε ῥῆξις ἐπέλθῃ μεταξὺ Ῥωμαίων καὶ αὐτοῦ φανῇ, ὅπως οὖν ἐπισκεύστερος.

Καταλληλότερον εἶνε νὰ πιστεύσωμεν ὅτι κατὰ τύχην σωθέντες οἱ ἵπποι ἀπὸ τῆς πρώτης ταραχῆς, ἔμεινον κατὰ μέρος ἐν ἔτος,

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΜΟΥΣΕΙΑ ΒΕΛΑΡΟΥΣ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΡΙΟΥ

ὁπότεδ' Μαρίνος Ζῆνος, ἐκλεχθεὶς τῷ 1,205 δήμαρχος ἐν Κωνσταντινουπόλει μόνος ἠννόησε μετ' ὀλίγων ἀρχηγῶν τὴν ἀληθῆ αὐτῶν ἀξίαν. Τεκμαίρεται δὲ τοῦτο ἐκ τῶν ἄρτι ρηθέντων καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἡ Κυριαρχία ἐδῶρσεν ¹⁾ εἰς τὸν Ὑποκόμην Μορεζίνην ἕνα πόδα αὐτῶν καθ' ὃδὸν συντριβέντα, ὥστε νέος ἀντεκατεστάθῃ εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ, μετὰ μείζονος ἐπιτηδεύτητος κατασκευασμένος, ὡς φαίνεται ἐν τῷ ὀπισθεν μέρει τοῦ πρώτου ἵππου. Ἐὰν πιστεύσωμεν εἰς τὸν Ἑρίτζον, ἐπετέθησαν ἀκολούθως εἰς τὸ νεώριον, ἔνθα διέμεινον ἐπὶ πολὺ, καὶ ἀντὶ μετὰ θρησκευτικοῦ σεβασμοῦ νὰ διατηρῶνται, πολλάκις ἐκινδύνευσαν νὰ θραυσθῶσι, τοσούτω ἀμαθεῖς ἦσαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ ἄνθρωποι. Ἀλλ' ὀφθέντες εἶτα ὑπὸ τινων πρέσβων, τῆς γλυπτικῆς εἰδημόνων, καὶ μεγάλως ὑπ' αὐτῶν θαυμαστωθέντες ἐτοποθετήθησαν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ²⁾, οὐχὶ ὡς ἀφιέρωμα εἰς τὸν Θεὸν τῆς Νίκης, ἀλλ' ὡς εἰς τόπον ὑψηλὸν, σημαντικὸν καὶ ἀσφαλῆ, ὥσπερ τὰ κατώτερα ἀνάγλυφα ἐκεῖνα, τὰ παριστῶντα τὸν Ἡρακλῆν, τὴν Δήμητραν καὶ ἄλλα μυθολογικὰ πρόσωπα, προσηρμόσθησαν εἰς τὸ τοῖχος τοῦ Ναοῦ. Καὶ ἂν καὶ, κατὰ τὴν σοφὴν παραγγελίαν τοῦ Πλινίου, τὰ ἔξοχα κατασκευάσματα τίθωνται εἰς τόπους ὑψηλοὺς, ἵνα φαίνωνται καὶ θαυμάζωνται ὑπὸ τῶν περιηγητῶν, οὐδὲν ἥττον δὲν δύναται τις ν' ἀρνηθῇ ὅτι οἱ ἵπποι ἐν τῷ αὐξάνουσι τὴν λαμπρότητα τοῦ Ναοῦ, οὐδεμίαν λαμβάνουσιν ἀπ' αὐτοῦ ἐκεῖνοι καὶ δὲν φαίνονται, οὕτως εἰπεῖν, εὐχαριστημένοι νὰ κῆνται ἐπὶ τοῦ ἀριστουργήματος ἐκείνου τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης, διότι ἐν τῇ ἐνδόξῳ, ἀλλὰ ξένη ταύτῃ γῇ, πολλὰ ἄλλα ἔργα μετηνέχθησαν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος.

Ἄγνωστός ἐστιν εἰσέτι ἡ ἐποχὴ, καθ' ἣν οἱ ἡμέτεροι ἵπποι ἐπὶ τῆς Μητροπόλεως ἐτέθησαν, καὶ οὐδεμίαν μάλιστα μνείαν περὶ τούτου ποιοῦσι τὰ Ἐνεκτικὰ χρονικά, εἰμὴ κατὰ τὸ τέλος τῆς Ε'. Ἐκατονταετηρίδος. Πρώτος ὁμιλῶν περὶ τούτου εἶνε ὁ Πετράρχης εἰς τὴν ἐπιστολὴν του ἐκείνην πρὸς τὸν Πέτρον Ρητορικὸν ἐκ Βωλωνίας, ὅταν περιγράφῃ τοὺς ἀγῶνας, οἵτινες ἐν Ἑνετίᾳ τῷ 1,364 ἔλαβον

1) Sanuto. Vite dei Duchi. Andrea Moresini, dell' imp. ed esped. di Terra-Santa.

2) Discorso delle medaglie. (loc. cit.) Sansov., Ven. p. 12.

χώραν, ἔνεκεν τῆς ἀνακτήσεως τῆς Κρήτης, οὗς καὶ αὐτὸς εἶδε. « *Locus est, γράφει οὗτος, ubi quatuor illi aerei et aurati equi stant, antiqui operis, ac praeclari, quisquis ille fuerit, artificis, ex allo pene vivis adhinnientes et pedibus abstrepentes* ¹⁾ ».

Τὸ χωρίον τοῦτο ἄξιόν ἐστι ν' ἀναφερθῇ, οὐ μόνον διότι πρῶτον ἐνταῦθα ἀναπολοῦνται οἱ ἵπποι, καὶ φαίνεται πόσον τότε ἐτιμῶντο, ἀλλ' ἵνα ἀπονεύω εἰς Ὑμάς, Κύριε Σύμβουλε, τὸν ὀφειλόμενον ἔπαινον, ὡς ἐπιτῆδειον κριτικὸν, διότι ἐν τῷ πρῶτον ἀνεγινώσκετο: « *pene vivis odimentes*, ὥστε ὁ Σανσοβίνος ἐπήδησε τὴν δυσκολίαν ἐν τῇ μεταφράσει αὐτοῦ, διαστρέφων τὸ χωρίον ²⁾, Ὑμεῖς διὰ τῆς μεταβολῆς τριῶν γραμμάτων ἀνεδώκατε ὠραίαν καὶ κομψὴν εἰκόνα, ὥστε νῦν δοκοῦσιν οἱ ἵπποι οἶωναι χαμαιτίζοντες καὶ τοῖς ποσὶ κροτοῦντες.

Ἐκτὸς τούτων ἡδυνάμεθα ἐκ τῆς ἱστορίας νὰ συμπεράνωμεν ὠραίαν πρὸς τιμὴν ἡμῶν μαρτυρίαν, ἐὰν ἡ διήγησις Ἀγγλου τινὸς προήρχετο ἐκ βεβαίας πηγῆς, διότι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος συγγραφεὺς παραμορφῶσας πολλαχῶς τὸ ἴδιον πῶνημα, ὀλίγην ὑπόληψιν χαίρει. « *Ἀφ' οὗ οἱ Ἑνετοί, λέγει οὗτος, ἐρίκησαν τῷ 1,201 (ἤθελε νὰ εἴπῃ τῷ 1,204) τὴν Κωνσταντινουπόλιν καὶ ὁ Μανρῆκιος (Μαρίνος) Ζῆνος δήμαρχος ἐπεμψεν εἰς Ἑνετίαν τοὺς ἵππους, οἵτινες ἦσαν ἀνέκαθεν ἐν τῷ κίρκῳ (ἀψίδι) τοῦ Νέρωρος, σιμαρτικὸν εἶνε ὅτι ὁ Φραγκῖσκος Καβάρας (Καβάρρας) Ἠγεμὼν τῆς Μαρτοῦνης (Παδούης) καὶ ὅστις ἐχρημάτισε καὶ τῆς Ἑνετίας (πότε;) κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἐμγουλλῶν σπαραγμῶν τῆς Γερούης, ἔλαβε τὴν πόλιν καὶ ζήτησεν τοὺς ἵππους, πρὶν ἢ οἱ πρέσβεις γίνωσι δεκτοὶ εἰς τὴν Αὐλήν* ³⁾ ».

Οὐ διάφορος τῆς ὑπὸ Πετράρχου δοθείσης, εἶνε ἡ κρίσις τῶν μεταγενεστέρων, οἵτινες συμφῶνως ἐν τινι συγγράμματι περιφανεῖ καὶ ἀξιολογοτάτῳ διακηρύττουσιν ὅτι τὸ σῶμα τῶν ζώων εἶνε ἀναλο-

1) Epist. Senil. L. IV.

2) Vedi annot. 3. alla naraz. del Co. Ciconiara.

3) Voyage en France, en Italie et aux îles de l' Archipel. Ouvr. traduit de l' Aglais 1763. T. 11, 195. e 96.

γώτατον, κομψὸν καὶ ὥραϊον¹⁾). Εἰς τὴν κρίσιν ταύτην τὴν ὑπὸ πολλῶν ὑποστηρικθεισάν ἀντιπαράσσεται ὁ Φαλκονέ, ὅστις ἀγενεῖς κρίνει τὰς κεφαλὰς καὶ τὰς συγκολλήσεις, καὶ λυπεῖται ὅτι ὁ δ-πίσθιος ποῦς προβάίνει ὑπὸ τὸ σῶμα, ἐν ᾧ ὤφειλεν εἶναι ἐν τῷ περιπατοῦντι ζῶν ὁ ἀπώτερος²⁾). Ἐὰν ἡ ἐπίκρισις αὕτη ὀρθή ἐστίν, ἀπόκειται τοῖς σοφοῖς νὰ κρίνωσι, διότι ὁ Φαλκονέ, ἐπίσημος ἐρμο-γλύφος καὶ συγγραφεὺς, φαίνεται μεγάλην τάσιν ἔχων νὰ κατηγορῇ τοὺς παλαιούς, οὐχὶ, ὡς ἕτεροι εἶπον, ἵνα ἑαυτὸν ἀνυψώσῃ, ἀλλὰ διὰ τὴν ἔφρσιν ἐκείνην νεωτερισμοῦ, ἥτις καθιστᾷ αὐτὸν ὅμοιον τῷ Perault, ὁμοθετεῖ φιλολόγῳ. Ἐκτὸς τούτου οὗτος ἐπάγει εἰς μαρτυρίαν τοὺς γραπτοὺς πίνακας, καὶ ἡμεῖς ἀφ' ἐτέρου ἱκανοποιούμεθα ἀρκούντως, ἐὰν μεθ' ὧν τῶν ἀκριβολογιῶν αὐτοῦ προτιμᾷ τέλος πάντων τῶν ἵππων τῆς Ἑνετίας, τὸν περίφημον ἐκεῖνον τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου, ὅστις κεῖται ἐπὶ τοῦ Καπιτωλίου.

Ἀκολουθῶς ἵνα ὀρθῶς κρίνωμεν περὶ τοῦ κάλλους εἰκόνων τινῶν, ὀφείλομεν νὰ γινώσκωμεν ἐὰν ἐγένοντο μόνον ἵνα καθ' ἑαυτὰς διαλάμπωσιν, ἢ μᾶλλον ἵνα χρησιμεύσωσιν εἰς ἄλλην οἰκοδομήν, διότι ἐν τῇ δευτέρᾳ ὑποθέσει πρέπει νὰ προσάψῃ τις καὶ τὴν ἀναλογίαν, ἥτις ἀρκεῖ εἰς τὸν ὀφθαλμόν, ἵνα ἱκανοποιηθῇ ἐκ τῆς ὥραιότητος ἐκείνης, ὥραιότητος, ἥτις, καὶ τοι μὴ ὑπάρχουσα, φαίνεται ὁμῶς οὕσα μακρόθεν. Τοῦτο δὲ λέγω περὶ οἰουδήποτε κυρίως, ὅστις ἐπιθυμῶν λεπτὴν καὶ ἀκριβῆ ἐξέτασιν, ἤθελεν ἰσχυρισθῇ ὅτι οἱ ἵπποι ἔχουσιν τι στερεὸν εἰς τὰ μέλη.

Ἀλλ' ἐὰν οὗτοι πάντοτε ἐθεωρήθησαν εὐγενεῖς διὰ τὰς ἀναλογίας, ἀνάγκη νὰ συμπεράνωμεν ὅτι οὐχ' ἥττον εὐγενεῖς εἰσὶ καὶ διὰ τὴν ὕλην. Διὰ τοῦτο ἐστὶ καὶ νῦν διαθρυλλεῖται ὅτι σύγκεινται ἐκ Κορινθιακοῦ μετάλλου, ὅπερ ὅμως ἀμφιβολόν ἐστι ἐὰν πράγματι ὑπῆρχεν, ἢ ἐὰν γέγονε, ὡς φέρει ἡ φήμη, ὅποταν ἐνεπρήσθη ὑπὸ τοῦ βαρβάρου Μουγγίου ἢ περιβλεπτος καὶ καλὴ καὶ πλουσία ἐκείνη πόλις. Ἄλλοι ἐξ ὀρειχάλκου ἐνόμισαν αὐτοὺς, καὶ ὀρθῶς, ἐὰν ὑπολάβωμεν τὴν λέξιν ἐν ᾗ εἶχε παρ' ἀρχαίοις σημασίαν, ὅποτε καὶ τὸν χαλκόν

καθαρόν καὶ μετ' ἄλλων μεμιγμένον ἐδήλου. Ἀλλὰ μεταγενέστεροι ἄλλοι ἀκριβέστερον παρατηρήσαντες, παρέδωκαν ὡς ἀναντίρρητον ὅτι τ' ἀγάλματά εἰσιν ἐκ καθαροῦ ὀρειχάλκου, καὶ δύο χημικοὶ μάλιστα ἦρον καὶ τὴν ἐλαχίστην περὶ τούτου ἀμφιβολίαν.

Ἐκ τοῦ ἐκ Παρισίων σταλέντος μοι, λέγει ὁ Κλαπάρθ, τεμαχίου χαλκοῦ, 40 μόνον κόκκων, ἐξήγαγον διὰ χημικῆς ἀναλύσεως, ὅτι οἱ ἵπποι οὗτοι δὲν σύγκεινται ἐκ καθαροῦ χαλκοῦ, ἀλλ' ὅτι περιέχουσι κασσίτερον, κατὰ μικροτάτην ὁμῶς ἀναλογίαν. Τὸ δὲξὶ δὲ τοῦ κασσιτέρου τὸ ἐξαχθὲν ἐκ 40 κόκκων μίξεως εἶναι μόνον 0,35 ἑκατοστὰ κόκκου, ἅτινα ἐπαναγόμενα εἰς τὴν μεταλλικὴν αὐτῶν κατάστασιν, εἰς 4,000 λίτρας μίγματος δὲν ἀφαιροῦσιν ἢ 7 μόνον κασσιτέρου. Ἐπειδὴ δὲ ἐκτὸς τοῦ ἀπλοῦ χαλκοῦ κατὰ τὴν νιτρικὴν διάλυσιν δὲν ἐφάνη οὐδὲν ἄλλο μεταλλικὸν σημεῖον, ἐλλόγως τις πρέπει νὰ ἐξαγάγῃ ὅτι ὁ ποιητὴς τοῦ θαυμασίου τούτου ἔργου ἤθελε νὰ συμπυκνώσῃ ἐτι μᾶλλον τὸν χαλκόν.

Ἀλλὰ μὴ δυναμένη ἡ ἐλαχίστη 7 κόκκων κασσιτέρου ἀναλογία νὰ ἐπιφέρῃ ἀλλοιώσιν τινα εἰς 993 κόκκων καθαροῦ χαλκοῦ εἰς τὴν τοῦ μετάλλου ποιότητα, ἔπεται ὅτι οὐδὲ πρὸς τὸν χαλκὸν συγκριτέα ἐστὶ ἡ τοιαύτη μίξις. ¹⁾ Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Πρώσος χημικός· μετ' αὐτὸν δὲ ἔρχεται ὁ ἐκ Γαλλίας Δαρσέτος ὧδέ πως ἀποφαινόμενος.

Ἐὰν ὁ χαλκὸς τῶν ἐν Ἑνετίᾳ, ἵππων καθυποβληθῇ εἰς χημικὴν ἀνάλυσιν, θέλει εὐρεθῇ ἐν αὐτῷ κασσίτερος, μόλυβδος, χρυσὸς καὶ ἄργυρος. Ἐὰν ξεσθῶσιν αἱ ἐπιφάνειαι καὶ ἀφαιρεθῇ τὸ ἐπίχρυσον αὐτῶν μέρος δὲν εὐρίσκεται εἰμὴ μόνον χαλκὸς κασσίτερος καὶ μόλυβδος. Ἀλλ' ἐὰν παρατηρηθῶσι μεγάλα τεμάχια καὶ ἀποκαθαρισθῇ διὰ τοῦ ξυράφου ὁ πρασινόχαλκος δὲν εὐρίσκει τις μόλυβδον μετὰ κασσιτέρου. Ἀλλ' εἶναι πλέον δυσχερὲς νὰ λάβῃ τις τοιαῦτα τεμάχια, ἐν ᾧ καθ' ὅλον τὸ μέγεθος τῶν ἵππων τούτων βλέπομεν διάφορα κενὰ, ἢ δὲ τοῦ κασσιτέρου καὶ μόλυβδου μίξις, ἐξ ὧν γέμουσιν οἱ ἵπποι, διήλθεν, ἐν μέρει, ἐκ τῶν τοῦ χαλκοῦ ἀνοιγμάτων.

1) Notes sur le Livre XXXVI de Plin.

2) Ist. dell' arte ce. L. C. XV.

Ἀλλ' ἐκτελών τὴν ἀνάλυσιν ταύτην τοῦ χαλκοῦ, ἐπὶ ἐκλεκτῶν τεμαχίων, εὗρον αὐτὸν συγκείμενον ἐκ,

Χαλκοῦ 99,477

Κασσιτέρου 0,823

Κλάσματος ὁμοίου 0,008

Παρατηρητέον πρὸς τούτοις ὅτι τὸ θεικὸν ὀξὺ ἐθόλου τὴν διάλυσιν πιθανὸν λοιπὸν ὅτι τὰ 0,823 χιλιοστὰ κασσιτέρου ἅτινα εὑρέθησαν κατὰ τὴν διάλυσιν δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἀνάμιξιν, ἀλλὰ πηγάζουσιν ἐκ τῆς μετὰ τοῦ κασσιτέρου μίξεως τοῦ μολύβδου, ἥτις ἐκάλυπτε τὴν ἐσωτερικὴν τῶν τεμαχίων ἐκείνων ἐπιφάνειαν, ὅπερ καὶ γὰρ ἡδυνήθη νὰ ἐξαγάγω.

Ἐντεῦθεν δύναται πᾶς τις νὰ συμπεράνῃ ὅτι οἱ ἐν Ἐννετίᾳ ἵπποι κατεσκευάσθησαν ἐκ μόνου χαλκοῦ, ἀλλὰ τοσοῦτον καθαροῦ ὥστε ματαίως τις σήμερον ἤθελεν ἀναζητήσει τοιοῦτον.

Ἀξιοσημείωτοι λοιπὸν καθίστανται οἱ ἵπποι διὰ τε τῆς χωνεύσεως τὴν μέθοδον καὶ τὴν καθαρὰν καὶ ἀξιόλογον αὐτῶν ὕλην, τοῦθ' ὅπερ δείκνυσι πασιφανῶς ὅτι καὶ τοὶ κατασκευασθέντες κατ' ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν, ὅμως αἱ περὶ τὴν πολυτεχνίαν καὶ μεταλλουργικὴν τέχνην γνώσεις τῶν ἀρχαίων δὲν ἦσαν περιορισμέναι.

Ἐπεθύμουν προσέτι νὰ λάβω μικρὸν μὲν, ἀλλ' ἐχρυσωμένον τοῦ χαλκοῦ τούτου τεμάχιον ἵνα προσδιορίσω σαφέστερον τὴν μέθοδον, δι' ἧς προσεκολλήθη ἐπ' αὐτῶν ὁ χρυσός. Ἡ τοῦ μετάλλου ὅμως ἀνωμαλία μαρτυρεῖ ὅτι μετεχειρίσθησαν πρὸς τοῦτο καὶ ὑδράργυρον, ὥστε καλὸν ἤθελεν εἶσθαι ν' ἀνεύρη τις καὶ τούτου τὴν πηγὴν, ἥ δὲ δυσκολία τῆς διαλύσεως ταύτης ὅλως ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ ἐλπίσωμεν αἰσιᾶν τὴν ἔκθεσιν ¹⁾.

Ταῦτα ἐκτίθησιν ὁ Γάλλος Δαρσέτος· τούτοις δὲ δύναται τις νὰ προσέσθῃ ὅτι τ' ἀγάλματα δὲν ἐχρυσώθησαν ὡς σήμερον χρυσοῦσι, διὰ τῆς ἐξατμίσεως δηλ. τοῦ ὑδραργύρου, ὅπως διαμείνῃ καθαρὸς καὶ στιλπνός, ἀλλὰ διὰ τινων χρυσῶν πιτᾶλλον συναρμολογουμένων μετὰ τοῦ μετάλλου καὶ διὰ τοῦ στερεοῦς ὑπάρχοντος ἐπ' αὐτῶν ὑδραργύρου.

1) Note sur le cuivre des chevaux du Carrousel, nell' indicato vol. del Mag. Encyclop.

Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ διαφανὲς καὶ τὸ ρευστὸν τοῦ ὑδραργύρου ἐδύνατο νὰ παραγάγῃ ὠχρότητα τινα, διὸ μὴ ἐπιθυμοῦντες νὰ μιμηθῶς τοὺς ἐργάτας ἐκείνους, οἵτινες δι' ἀπλὴν πολυτελείας ἐπίδειξιν νοθεύοντες τὸ κράμα διὰ τοῦ λευκοῦ τοῦ ὠοῦ, μετεχειρίζοντο τὰ πέταλα οὐχὶ ἀπλᾶ καὶ λεπτά, ὡς τὰ τῶν ἡμετέρων, ἀλλὰ τοσοῦτον ὀγκώδη ὥστε ἤθελον ἀντιστοιχῆσαι πρὸς ἑξ τῶν σημερινῶν ¹⁾. διὸ φαίνεται εἰσέτι ἐπὶ τῶν ἵππων ἡ ἀρχαία αὐτῶν λαμπρότης, μὴ ὑποκύψασα οὐδόλως εἰς τὸν πανδαμάτορα χρόνον καὶ τῶν ἀρπάγων τὰς χεῖρας.

Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸν τρόπον δι' οὗ ἐχύθησαν οἱ ἡμέτεροι ἵπποι, πολλοὶ ὑπέλαβον ²⁾ ὅτι ὁ τότε τεχνίτης μετεχειρίσθη δύο σχήματα, ὧν ἕκαστον ἐξετείνετο μέχρι τοῦ ἡμίσεως ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, καὶ τὸ ἀνάπαλιν, ἵνα μὴ μετὰ τὴν χώνευσιν θραυσῶσι.

Ἀλλ' ἐπειδὴ οὔτε κατὰ τὴν γαστέρα οὔτε κατὰ τὴν ῥάχιν παρατηροῦνται ἐναρθρώσεις πρὸς ἐπιστήριζιν τῆς τοιαύτης δοξασίας, νομίζω ὅτι λογικώτερον ἤθελέ τις ὑποθέσει μίαν τὴν χώνευσιν, ἀγνώστου ἔτι ὄντος τοῦ ἀληθοῦς.

Ἐπειδὴ δὲ μετενεχθέντες ἐνταῦθα πρὸ ὀλίγου οἱ ἡμέτεροι ἵπποι, συνέβη ν' ἀποκοπῇ θατέρου τούτων ἡ κεφαλὴ, ἤθελεν ἀποδειχθῇ ὅτι ἐκ δύο ἡμίσεων συνέκειντο οὔτοι, τὸ μὲν ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῆς οὐρᾶς μέχρι τοῦ τέλους τῆς κόμης, τὸ δὲ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἕως τοῦ αὐχένος.

Τοιαύτη ὅμως συναρμολόγησις οὐδόλως φαίνεται, καθότι τὸ περιδέρακιον, οὗ τὰ $\frac{2}{3}$ ἐχύθησαν μετὰ τοῦ λαιμοῦ, ἐξ ὀλοκλήρου αὐτὴν καλύπτει, καὶ διότι ἔγινε διὰ μέσου ἐλίκων τινῶν, οἵτινες εἰς ἑαυτοὺς στρεφόμενοι παριστῶσι ἐξωτερικόν τινα κόσμον.

Ἀλλὰ τεθείσθω ὅτι δις ἐχύθησαν οἱ ἵπποι, δὲν ἔπεται ἐκ τούτου ὅτι ὁ τότε τεχνίτης καὶ μετ' αὐτοῦ πάντες οἱ παλαιοὶ ἡγνόνουν τὴν μεταξὺ ψυχρᾶς καὶ ζεοῦσης ὕλης συγχώνευσιν, διότι Φίλων ὁ Βυζάντιος ἀποδεικνύει τὸ ἐναντίον ³⁾, καὶ ἐκ τούτου πρέπει τις ἐλ-

1) Plin. L. XXXIII. c. 3 Buonarroti. Osserv. ist. sopra alcuni Med. Anti.

λόγως νὰ συμπεράνη ὅτι ὁ τεχνήτης ἐπρόσεξεν ὅσον ἐδύνατο ἵνα τὴν κεφαλὴν προφυλάξῃ, ὥσει προκριτωτέραν οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀξιολογωτέραν τοῦ ὅλου σώματος, ἐκ παντὸς κινδύνου ἵνα ὡς οἶον τε κάλλιον εἰς τὴν χώνευσιν εὐδοκιμήσῃ.

Ἡ δοξασία ὅτι τ' ἀγάλματα ταῦτα σύγκειται ἐκ δύο τεμαχίων μᾶς προτρέπει ν' ἀνατρέξωμεν καὶ εἰς ἄλλην τινα οὐχὶ εὐκαταφρόνητον μαρτυρίαν.

Ὁ Ἐρίτζος ἀναφέρει ὅτι πρὸς τὸ ὠρολογεῖον τοποθετηθέντες οἱ ἵπποι ἔχουσιν, ὁ μὲν εἰς τὸ περιδέραιον, ἔνθα δηλ. ὁ λαιμός συνέχεται μετὰ τοῦ θώρακος, ἐγκεχαραγμένους τοὺς ἐξῆς χαρακτῆρας CV, ὁ λαιμός δὲ τοῦ δευτέρου τοὺς VIII, τοὺς VII, ὁ τοῦ τρίτου καὶ ὁ πρὸς μεσημβρίαν τέταρτος, εἰς μὲν τὸν λαιμὸν ἔχει CV, εἰς δὲ τὸν ἀριστερον ἐμπρόσθιον πόδα τοὺς ∞ DCCVII.

Περὶ τῶν χαρακτῆρων τοῦ τελευταίου τούτου ἐπραγματεύθη ποτὲ καὶ Κυριάκος ὁ Ἀνκονιτανὸς (τῷ 1435), εἰς τῶν σοφωτέρων, ἀλλ' οὐκ ἐπαξίως ἐκτιμηθέντων τῆς φιλολογίας πατέρων, ὁ δεύτερος, ὡς δοκεῖ μοι, τῶν περὶ τοῦ μνημείου τούτου πραγματευθέντων, καὶ ἐπαινούντων αὐτὸ ὡς ἔργον Φειδίου ¹⁾

Πρὸς τοῖς μνησθεῖσι προσθετέοι νῦν καὶ οἶδε, οἱ ἄχρι τοῦδε ἀδημοσοσέυτοι, οἱ ἐπὶ τῶν ὀνύχων δύο ἵππων εὐρισκόμενοι CXXXXCCCCXVII καὶ CXXXXCCCCXIV, περὶ ὧν ἐπληροφόρηθην πρότινος παρὰ Σιλβέστρου Δανδόλου ἱππότηου καὶ Ἐνετοῦ Εὐπατρίδος, πρὸς ὃν τοσούτῳ μᾶλλον ἀπονέμω τὰς ὀφειλομένας χάριτας, ὅσα αἱ ἄχρι τοῦδε προσπάθειά μου τείνουσαι εἰς τὴν σαφηνεῖαν τοσούτῳ πολυθρυσλήτου ὑποθέσεως, ἀνακαλοῦσι τὴν δόξαν τῆς Ἐνετικῆς Πολιτείας οὐχ' ἥττον, ἢ ἐνὸς τῶν προγόνων αὐτοῦ.

Ἄπαντες δὲ οἱ μνησθέντες χαρακτῆρες, οἵτινες φυσικῶς πρὸ ὀλίγου ἐχαράχθησαν, ἄλλο τι βεβαίως δὲν ἐμφαίνουσιν ἢ τὴν ἀξίαν τῶν ἵππων. Τοῦτο δὲ εἰκάζω διότι πρότινος χρόνου σταθμισθέντων δύο τῶν ἀγαλμάτων τούτων εὐρέθη ἕκαστον αὐτῶν ν' ἀντιστοιχῇ πρὸς Ἐνετικὰς λίτρας 1,750. Ἐκ τούτου λοιπὸν ἐλλόγως καταφαίνεται ὅτι ὑπάρχει τις ἀναλογία μεταξὺ μεγέθους καὶ βά-

(1) Inscrip. p. XXV. Iterer. p. 33.

ρους, λογιζομένης ὁμῶς καὶ τῆς ἐκ τοῦ χρόνου ἐπενεχθείσης φθορᾶς, ὡς ἐπίσης καὶ τοῦ ὄγκου τοῦ ἐκ τῶν πρὸς πλειοτέραν τοῦ ἔργου ἐνίσχυσιν ἐπισάκτων τεμαχίων παραχθέντος.

Ἀλλ' ἐπέστη ἤδη καιρὸς, καθ' ὃν ὀφείλω ἐγὼ μὲν νὰ περάνω τὸν λόγον μου, σὺ δὲ τὴν εὐνοϊκὴν φιληκοῖαν. Ἐν μόνον καταλήγων ἀναφέρω, ὅτι κύριον σκοπὸν τῶν παρατηρήσεών μου προσθέμην νὰ δωρήσω εὐχάριστον τοῖς Ἐνετοῖς Ἐγχειρίδιον, οἵτινες εἴθε νὰ συναισθανθῶσιν ὅτι τοῦτο ὑπῆρξεν ἐν τῶν τεκμηρίων ἐκείνων, ἅπερ οἱ ἀρχαῖοι περιηγηταὶ ἀποχαιρετοῦντες τὴν πόλιν των, προσήνεγκον εἰς ἔνδειξιν μνήμης καὶ βαθυτάτης ἀγάπης.

Ἐν τούτοις μέμνησό μου, ὡς εἴωθας, φίλτατε Μορέλλη, εὐχομένου Σοὶ βίον ὑγίᾳ καὶ εὐτυχῇ, ἐπ' ἀγαθῇ τῆς τε Ἰμετέρας πατρίδος καὶ τῶν Μουσῶν.

Ἐνετία, τῇ 7 Μαρτίου 1816.

Ὁ Σὸς φίλος,

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΟΥΣΤΟΞΙΔΗΣ.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ.

Σώμ.	Σώμ.
Νικόλαος Α. Μαυροκορδάτος. 3	Δημήτρ. Χ. Ποφάντης . . . 4
† Ο Κερκύρας Αθανάσιος. 6	Σ. Άγιοβλασίτης . . . 4
† Δρ. Σπυρίδων Μαδαλένας	Α. Τρύφωνας . . . 4
Άρχιεπ. Λατ. 6	Η. Πολίτης. . . . 4
Π. Ν. Πλέσκας . . . 4	Χ. Λαβράνος . . . 4
Νικόλαος Μάνεσης. . . 4	Ίερ. Άρσ. Πανδής . . . 4
Νικόλαος Βούλγαρης. . 4	Ήλ. Βασιλάκης. . . 4
Γ. Ι. Γκολφινόπουλος. . 2	Άγγ. Κογεβίνας . . . 4
Ίερομ. Γεώρ. Βούλγαρης. 2	Νικ. Χαλ. Μάντζαρος. . 4
Στέφανος Βλάχος . . . 2	Π. Τσαπάρας . . . 2
Α. Ανδρουτζέλης . . . 3	Ιωάννης Α. Ρωμανός . . 4
Ν. Λούζης 4	Στέφ. Δεσύλλας . . . 4
Ί. Δαμασκηνός. . . . 4	Κ. Δραγισεύης. . . . 4
Γεώργιος Ρωμανός . . . 4	Μ. Πολυλάς 4
Αντώνιος Πατρίκιος . . 4	Εὐγ. Ιωάν. Μαρτινέλλης . 4
Α. Τετράδης 4	Δρ. Σπυρίδ. Ζαβιτζιάνος . 4
Π. Ζ. Τσερκιστιάνος . . 4	Διον. Βέγιας 4
Α. Δ. Δούσμανης . . . 4	Πετρίδειον Κληροδότημα. 45
Α. Βαλσαμάκης 4	Άλβέρτος Ριβέλλης . . . 4
Δ. Σ. Μαυροκορδάτος. . 2	Εὐς. Ίερ. Βουλισμάς . . 4
Σ. Κουρής 4	Σπυρ. Γραμματικός . . . 4
Βλαντής 4	Διον. Λιπεράκης . . . 4
Μ. Μουστοξύδης . . . 4	Σπυρ. Ριβέλλης 4
Α. Σαμοήλης 4	Π. Ι. Φωκᾶς 4
Ν. Βουσολίνης. . . . 4	Αριστοτ. Σερεμέτης . . . 4
Εὐγ. Δετσόρτζης . . . 4	Ήλ. Παδοβάς 4
Στυλ. Ί.Κουτζουκόπουλος. 4	Α. Άγιοβλασίτης . . . 4
Άνδρ. Γαρζώνης . . . 4	Π. Φοσσάλης 4

Σώμ.	Σώμ.
Α. Ι. Άσταρίτας . . . 4	Νικόλ. Ι. Κουρής. . . 4
Σπυρ. Ι. Δουμπός . . . 4	Σταμ. Μεταλληνός . . . 4
Κωνστ. Κορκοτζάκης. . 4	Φ. Μ. Κάμπερ . . . 4
Άναστ. Καρτών . . . 4	Θεόδ. Α. Λεονάρδος . . 4
Σπυρ. Μεσημέρης . . . 4	Γεώργ. Α. Λεονάρδος . . 4
Φρίδερ. Ποφάντης. . . 4	Δανιήλ Δανάλης . . . 4
Ιωάν. Λιβαδιώτης. . . 4	Ιωάννης Μάτζας . . . 4
Ν. Κουσταγιόλας. . . 4	Όδυσσεύς Τζουκᾶς . . . 4 (Α-
Μ. Σακελλαρόπουλος . . 4	λεξανδρεία)
Δημ. Ροδοθεάτος . . . 4	Άναστ. Ζερβός . . . 4
Ιωάν. Σ. Κορκοτζάκης . 4	Νικηφ. Κάντας . . . 4
Π. Μάμας 4	Αντών. Μποζίκης . . . 4
Γεωρ. Σταμούλης . . . 4	Σπυρ. Χαλ. Μπίζης . . . 4
Σταμάτ. Ματεάτος . . . 4	Γεώρ. Κατσαίτης . . . 4
Παναγ. Κόνδης 4	Γεώργ. Μπολέτζης . . . 4
Ουίλιελμος Σκάρπας . . 4	Ν. Άγιομαυρίτης . . . 4
Ιωάν. Κ. Πάλιος . . . 4	Γ. Μουστόκας . . . 4
Ιωάν. Βίλλας 4	Μ. Μεσημέρης 4

6.

Σώμ.

Αθήναι

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΩΝ ΚΥΡΙΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ.

Σώμ.	Σώμ.
Νικόλαος Α. Μαυροκορδάτος. 3	Δημήτρ. Χ. Ποφάντης . . . 4
† Ο Κερκύρας Αθανάσιος. 6	Σ. Άγιοβλασίτης . . . 4
† Δρ. Σπυρίδων Μαδαλένας	Α. Τρύφωνας . . . 4
Άρχιεπ. Λατ. 6	Η. Πολίτης. . . . 4
Π. Ν. Πλέσκας . . . 4	Χ. Λαβράνος . . . 4
Νικόλαος Μάνεσης. . . 4	Ίερ. Άρσ. Πανδής . . . 4
Νικόλαος Βούλγαρης. . 4	Ήλ. Βασιλάκης. . . 4
Γ. Ι. Γκολφινόπουλος. . 2	Άγγ. Κογεβίνας . . . 4
Ίερομ. Γεώρ. Βούλγαρης. 2	Νικ. Χαλ. Μάντζαρος. . 4
Στέφανος Βλάχος . . . 2	Π. Τσαπάρας . . . 2
Α. Άνδρουτζέλης . . . 3	Ίωάννης Α. Ρωμανός . . 4
Ν. Λούζης 4	Στέφ. Δεσύλλας . . . 4
Ί. Δαμασκηνός. . . . 4	Κ. Δραγισεύης. . . . 4
Γεώργιος Ρωμάνος . . . 4	Μ. Πολυλάς 4
Άντώνιος Πατρίκιος . . 4	Εύγ. Ίωάν. Μαρτινέλλης . 4
Α. Τετράδης 4	Δρ. Σπυρίδ. Ζαβιτζιάνος. 4
Π. Ζ. Τσερκιστιάνος . . 4	Διον. Βέγιας 4
Α. Δ. Δούρμανης . . . 4	Πετρίδειον Κληροδότημα. 45
Α. Βαλσαμάκης 4	Άλβέρτος Ριβέλλης . . . 4
Δ. Σ. Μαυροκορδάτος. . 2	Εύς. Ίερ. Βουλισμάς . . 4
Σ. Κουρής 4	Σπυρ. Γραμματικός . . . 4
Βλαντής 4	Διον. Λιπεράκης 4
Μ. Μουστοξύδης 4	Σπυρ. Ριβέλλης 4
Α. Σαμοήλης 4	Π. Ι. Φωκᾶς 4
Ν. Βουσολίνης. . . . 4	Άριστοτ. Σερεμέτης . . . 4
Εύγ. Δετσόρτζης . . . 4	Ήλ. Παδοβάς 4
Στυλ. Ί.Κουτζουκόπουλος. 4	Α. Άγιοβλασίτης . . . 4
Άνδρ. Γαρζώνης . . . 4	Π. Φασσάλης 4

Σώμ.	Σώμ.
Α. Ι. Άσταρίτας . . . 4	Νικόλ. Ι. Κουρής. . . 4
Σπυρ. Ι. Δουμπός . . . 4	Σταμ. Μεταλληνός . . . 4
Κωνστ. Κορκοτζάκης. . 4	Φ. Μ. Κάμπερ . . . 4
Άναστ. Καρτών . . . 4	Θεόδ. Α. Λεονάρδος . . 4
Σπυρ. Μεσημέρης . . . 4	Γεώργ. Α. Λεονάρδος . . 4
Φρίδερ. Ποφάντης. . . 4	Δανιήλ Δανάλης . . . 4
Ίωάν. Λιβαδιώτης. . . 4	Ίωάννης Μάτζας . . . 4
Ν. Κουσταγιόλας. . . 4	Όδυσεύς Τζουκᾶς . . . 4 (Α-
Μ. Σακελλαρόπουλος. . 4	λεξανδρείας)
Δημ. Ροδοθεάτος . . . 4	Άναστ. Ζερβός . . . 4
Ίωάν. Σ. Κορκοτζάκης . 4	Νικηφ. Κάντας . . . 4
Π. Μάμας 4	Άντών. Μποζίκης . . . 4
Γεωρ. Σταμούλης . . . 4	Σπυρ. Χαλ. Μπίζης . . . 4
Σταμάτ. Ματεάτος . . . 4	Γεώρ. Κατσαΐτης . . . 4
Παναγ. Κόνδης . . . 4	Γεώργ. Μπολέτζης . . . 4
Ουίλιέλμος Σκάρπας . . 4	Ν. Άγιομαυρίτης . . . 4
Ίωάν. Κ. Πάλιος . . . 4	Γ. Μουστόκας . . . 4
Ίωάν. Βίλλας 4	Μ. Μεσημέρης . . . 4

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ.

Σελις ια'. σίχος 13 ἀντὶ ἐξ ὧν, ἀνάγνωθι ἐν ἡ. —σελ. ια'. σίχ.
20 ἀντὶ Stamovich, ἀνάγ. Stancovich.—σελ. ια'. σίχ. 21 ἀντὶ
Ἰωάννης, ἀνάγ. Ἰάκωβος.—σελ. ια'. σίχ. 29 ἀντὶ della, ἀνάγ. dal-
la.—σελ. ιδ'. στίχ. 27 ἀντὶ ὦδε, ἀνάγ. ᾧδε. —σελ. ιε'. στίχ. 14
ἀντὶ ἡδυνήθη, ἀνάγ. ἡδυνήθη.—σελ. ιε'. σίχ. 26 ἀντὶ ὦδε, ἀνάγ.
ᾧδε.—σελ. ιθ'. στίχ. 24 ἀντὶ διακεκριμένων, ἀνάγ. διακεκριμέ-
νων. —σελ. V στίχ. 11 ἀντὶ κἀνθρώπων, ἀνάγ. κἀνθρώπων. —
σελ. VI στίχ. 7 ἀντὶ Ἐῶα, ἀνάγ. Ἐῶα.—στίχ. VI στίχ. 14 μετὰ
τὸ : ἐξεληθέντων, πρόσθετος τὸ χρώμα αὐτῶν ἀφηρέθη, παρατηροῦμεν
ὅτι ὁ λόγος ἐν ᾧ ἐτίθετο πάντοτε.—σελ. VII σίχ. 7 ἀντὶ Πλίνιος,
ἀνάγ. Πλίνιος.—σελ. IX στίχ. 28 ἀντὶ ἐνοσθήγειον, ἀνάγ. ἐνοσθί-
γαιον.—σελ. XI σίχ. 11 ἀντὶ Δίσσιγγ, ἀνάγ. Δίσσιγγ.—σελ. XII
στίχ. 3 ἀντὶ Πάπιος, ἀνάγ. Παπίας.—σελ. XVIII στίχ. 20 ἀντὶ
τίς, ἀνάγ. τίς.—σελ. XXII στίχ. 28 ἀντὶ Ἐνενικά, ἀνάγ. Ἐνετι-
κά.—σελ. XXIII σίχ. 5 ἀντὶ abstrepenees, ἀνάγ. obstrepentes.
—σελ. XXIII στίχ. 35 ἀντὶ de l' Aglais, ἀνάγ. de l' Anglais.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

Α1.Σ2.96.0013

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Εὐρίσκεται παρὰ τῷ Βιβλιοπωλείῳ
Κυρ. Γ. Παπανικόλα.

Τιμᾶται Δραχμῶν 2.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΥΣ

ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ

ΠΟΛΙΤΕΥΣΕΩΣ